O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O’RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
MIRZO ULU□BEK NOMIDAGI
O’ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
TARIX FAKULTETI
ARXIVSHUNOSLIK YO’NALISHI

"MANBASHUNOSLIK VA ARXIVSHUNOSLIK" KAFEDRASI

NORMURODOV JAMSHID ERGASHEVICH

MUSTAQILLIK YILLARIDA SIRDARYO VILOYAT DAVLAT ARXIVIDAGI YUTUQ VA KAMCHILIKLAR

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Ilmiy rahbar: t.f.n;dots.v.b. **M.S.Hamidova**

Toshkent-2014

MUNDARIJA

KIRISH............. 3

I BOB. SIRDARYO VILOYATIDA ARXIVISHINING TASHKIL ETILISHI

Ll. Sirdaryo viloyatida arxiv ishining tashkil etilishi tarixi 11
I. 2. .... Viloyat davlat arxivining mustaqillik yillaridagi faohyati 17

H BOB, SIRDARYO VILOYATI DAVLAT ARXIVI FONDLARI TAVSIFI

II. 1. Mustaqillka qadar mavjud bO’lgan fondlar tavsifi.. 24

11.2. Mustaqilhk yiharida tashkil etilgan yangi fondlar..36

11.3. Viloyat arxiv ishi sohasida erishilgan yutuqlar. 41

IL4, Arxiv ishi: kamchiliklar va ulami bartaraf etish chora-tadbirlari................ 46

XULOSA 51

FOYDALANILGAN MANBA VA ADABIYOTLAR

RO’YXATL.................... 54

ILOVALAR

KIRISH

Mavzuning dolzarbligi. Mustaqillik yillarida O'zbekiston tarixini O'rganish davlat siyosati darajasiga kO'tarildi. Respublikada amalga oshirilayotgan iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy-ma'naviy islohotlar milHy qadriyatlami qayta tiklanishi, tarғib qilinishida va har tomonlama rivojlanishiga asosiy omil bO'lib xizmat qilmoqda, Shu bilan birga ushbu jarayonlar uzoq va yaqin tarixiy O'tmishni haqqoniy O'rganish, bO'Hb O'tgan voqea, xodisalami xolis anglash, ulami kelgusi avlodga yetkazib berishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Hozirgi kunda moddiy va ma'naviy merosimizni xolis O'rganishga jamoat qiziqishining ortishi, xususan, milliy tariximizning bebaho manbalarini O'zida jamlagan arxiv hujjatlarini ilmiy O'rganish, O'zbekiston RespubHkasida arxiv tashkilotlari faohyatining ijodiy tajribasini umumlashtirish ehtiyojini oshirdi.

Birinchidan, arxivlar nafaqat hujjatli ma'lumotlar majmuasi bO'libgina qolmay, ularda ish yuritishning O'ziga xosligi tarixiy tajriba asosida O'z aksini topgan. Shu sababli, ilmiy izlanishlar darajasi ma'lum ma'noda arxiv ishini yO'lga qO'yish bilan uzviy boғliq.

Ikkinchidan, mustaqillikka qadar sovet davri ijtimoiy-siyosiy sharoitida O'zbekistonda arxiv ishini ilmiy O'rganishga, tarixiy faktlarga xolis yondashish hamda mahalliy xalqning milliy qadriyatlarini tO'ғri talqin qilishga davr siyosati imkon bermagan.

Uchinchidan, mustaqillik davrining dolzarb vazifalari arxiv idoralarining ijtimoiy funksiyasini qayta baholash zaruriyatini keltirib chiqardi. Bugungi kunda arxivlaming xalqimiz madaniy merosini saqlovchi ma'naviy boylik markazi sifatida O'rganilishi, ulaming davlat hamda jamiyat hayotidagi ahamiyatini tushunib yetish va kO'rsatib berish dolzarb masalalardan biri hisoblanmoqda.

Hozirda arxiv muassasalari millat ma'naviy potensialini oshirishning yetakchi dastagi hamda ma'naviy-axloqiy takomillashuv kalitlaridan biri sifatida safarbar qilingan. Shu ma'noda, I.A.Karimov asosli ravishda ta'kidlaganidek: "O'z tarixini biluvchi va undan ma'naviy ozuqa olib turuvchi xalqni maғlub qilib

bO'lmaganidek, O'zimizning liaqiqiy tariximizni tiklashimiz va bu bilan millatni qurollantirmoғimiz zarur"\

O'zbekiston Respubiikasining mustaqillik sharoitida jamiyatning barcha sohalarida, jumladan, arxiv ishi sohasida ham tubdan islohatlar amalga oshirilmoqda. Xususan, ushbu davrda O'zbekistonda arxiv ishini tashkil etish, boshqarish, arxiv hujjatlarini jamlash, butlash, ulami saqlash, hujjatlardan foydalanishni tashkillashtirish va boshqa bir qator ishlar tartib-qoidalarini O'zida aks ettirgan qonunlar va boshqa huquqiy me'yoriy hujjatlar qabul qiHndi. Ushbu huquqiy-me'yoriy hujjatlami amalga tadbiq etilishi soha rivojini ta'minlashda amaliy jihatdan muhim hisoblanadi. Shunday amaliy ishlardan biri O'zbekistonda Davlat arxiv fondi O'rnida O'zbekiston Respublikasi Milliy arxiv fondining tashkil etilishidir. Respublika Milliy arxiv fondi Davlat arxiv fondidan farqli O'laroq davlat va nodavlat arxiv fondlarini O'zida jamlangani bilan ajralib turadi. Bundan tashqari, arxiv ishini boshqarish, arxiv hujjalarini davlat rO'yxatidan O'tkazish, arxivlami zamonaviy texnika vositalari bilan jihozlash, hujjatlaming elektron nusxalarini yaratish borasida qilinayotgan ishlar e'tiborga molikdir.

Shuningdek, Respublika Milliy arxiv fondining bO'linmas tarkibiy qismi hisoblangan Sirdaryo davlat arxivi va u yerda saqlanayotgan fondlar tavsifi, xususan, mustaqilhk yillarida vakolatli davlat organlari tomonidan ishiab chiqariigan huquqiy-meyoriy hujjatlar asosida Sirdaryo viloyatida arxiv ishining tashkil etilishi va rivojlantirilishi masalalarini O'rganish arxiv ishi sohasining dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.

O'zbek xalqining haqqoniy tarixini tiklashda respublikamiz arxivlarida saqlanayotgan manbalaming ahamiyati kattadir. Ilgari O'rganilmagan, istibdod mafkurasiga mos tushmagan arxiv hujjatlarini ilmiy muomilaga kiritish, asl mohiyatini ochib berish O'z yechimini kutayotgan masalalami yoritish dolzarbligini oshiradi. Bu borada Prezidentimiz I.A.Karimov ta'kidlaganidek.

' Karimov LA. O'z kelajagimizni O'z qO'Iimiz bilan quramiz. - T.: O'zbekiston, 1999. - B.146.

"O’zbek olimlarining kucli-ғayratlari bilan tariximizning kO’pdan kO’p ғoyat muhim sahifalari... yangidan kashf etildi"^.

Shu nuqtai nazardan mazkur manbalar saqlanuvchi muassasalar, xususan, Sirdaryo davlat arxivi faohyati tarixini yoritish ham tanlangan mavzuning muhim jihatlaridan biri sanaladi.

Ma'lumki, mustaqillik yillarida O’zbekiston Respublikasida O’ziga xos arxiv tizimi joriy etilgan bO’lib, ulaming ichida Sirdaryo viloyat davlat arxivi ham O’ziga xos O’rin tutadi. Shu kungacha tadqiqotchilar e'tiboridan chetda qolgan bu dolzarb muammoni tadqiq etish, arxiv fondi tashkil qilishning ob'ektiv va sub'ektiv omillari, oqibatlarini tahlil etish amaliy jihatdan muhim hisoblanadi. Hujjatlarda tarixning har bir lahzasi, sanasi tilga kiradi, sodir bO’lgan voqea xodisalami hikoya qiladi. Hozirgi kunda"0'zarxiv" agentligi tizimida 3 ta Markaziy davlat arxivi, Qaraqalpoғiston Respublikasi Markaziy davlat arxivi va uning 10 ta filiali, 12 ta viloyat davlat arxivi va ulaming 75 ta filiali va Toshkent shahar davlat arxivi faoliyat kO’rsatmoqda. Respublikaning jami 103 ta davlat arxivlarida 8 mln 300 mingdan ortiq saqlov birligidagi hujjat saqlanadi. Ulardan 6 641 618 tasi boshqaruv hujjatlari, 40 894 tasi ilmiy-texnikaviy hujjatlar, 19019 tasi kino, 232384 tasi foto, 15083 tasi ovozli hujjatlar va 60391 tasi shaxsiy kelib chiqishga oid hujjatlardir. O’zbekiston Respublikasi Milliy arxiv fondi tarkibiga 6 mln 600 mingdan ortiq hujjat kiritilgan. Xususan, Sirdaryo viloyat davlat arxivining O’zida 406 ta fond tarkibida 160200 saqlov birligidagi hujjatlar saqlanmoqda.

Tadqiqotning davriy chegarasi. Tadqiqotda Sirdaryo viloyat davlat arxivi tashkil topgan sanadan boshlab, ya'ni 1963-yildan to 2013-yilgacha bO’lgan davrdagi faoliyati va unda jamlangan hujjatlar tavsifi imkon qadar yoritiladi.

Muammoning O’rganilganlik darajasi. Sovet davrida arxiv tarixiga oid bir qancha ilmiy ishlar amalga oshirilgan bO’lsada, xalqimizning ma'naviy, madaniy, tarixiy merosi buzilib, bir yoqlama O’rganilingan. Aslida esa O’zbekiston

^ Karimov I.A. O’zbyekiston XXI ars bO’sarasida: xavfizliklikka tahdid, barqarorlik shartlari vataraqqiyot kafolatlari. - T.: O’zbyekiston, 1997. - B.141.

Prezidenti LA.Karimov qayd etganidek: "Xoh O’tmishda, xoh bugun bO’lsin, boshqa millat, davlatni O’ziga qaram qihsh niyatida harakat qilgan, qilayotgan kuchlar doimo bir siyosatni yuritganlar, yuritadilar: ya'ni qaram xalqning ma'naviy, madaniy, tarixiy merosini yO’q qilish, undan judo etishga intiladilar"^.

Mavzuning tarixshunosligi davriy farqlarga ega bO’lgani uchun uni ilmiy nuqtai nazardan ikki guruhga ajratib tahlil qiiish maqsadga muvofiq:

- sovet davrida nashr etilgan adabiyotlar va ilmiy-ommabop maqolalar;
- mustaqillik yillarida amalga oshirilgan tadqiqotlar.

Birinchi gumxga G.A.Belov, L.P.Volkov, M.A.Didenko, LN.Kuntikov, K.G.Mityaev, V.Novospasskiy, S.Morozov va boshqalar tomonidan chop ettirilgan ilmiy asarlar hamda O’quv uslubiy qO’llanmalami kiritish mumkin"^. Mualliflar arxiv hujjatlari nashr ettirish tushunchasi, arxeografiya nazariyasi va metodikasi hamda arxiv hujjatlami ekspertiza qilish, ulami davlat saqloviga qabul qilish, saqash, ulardan foydalanishni tashkil etish masalalarini yoritib berishishgan. Ushbu gumhga tegishli ilmiy adabiyotlarda Sirdaryo viloyat davlat arxivi tarixiga oid aniq ma'lumotlar bO’lmasada, ularda sovet davridagi arxivlar faoliyati, umuman arxiv ishi nazariyasi va amaliyotiga oid qator masalalar atroflicha yoritilgan. Ma'lumki Sirdaryo viloyat davlat arxivi ham aynan sovet davri, ya'ni viloyatning tashkil topishi bilan chambarchas boғiqdir. Ya'ni, Sirdaryo viloyat davlat arxivi Respublika hukumatining 1962-yil 5-maydagi 403-sonli qarori va viloyat ijroiya qO’mitasining 1963-yil 15-iyundagi "Sirdaryo oblastida davlat arxivlarini tashkil qilish tO’g'risida"gi 4/89-sonli qaroriga binoan tashkil etilgan. Mazkur viloyat davlat arxivi dastlab viloyat ijroiya qO’mitasi qoshida 18 shtat birligi bilan 1963 yilning 15 iyundan boshlab O’z faoliyatini boshlagan. Shu sababli, ushbu ilmiy adabiyotlarda butun mamlakatda bO’lgani kabi, viloyat davlat arxivida ish yuritish.

^ Karimov I.A. Tarixiy xotirasiz kelajak yO’q. - T.: Sharq, 1998. - B. 24.
* MHTJieB K.Г. Teopiw H npaKTHKa apxHBHoro aejia B CCCP. - M., 1946; MoposoB C. OoTorpa^HJi B Hayne. - M., 1955; BejioB Г.A. TeopHa H npaKTHKa apxHBHoro jtejia B CCCP. YIESHOE noco6He. - M.: THnorpa4)i«i BopoBCKoro, 1958; BOJIKOB H. ApxHBHbie OoTozioKyMeHTBi H npecca. - CoB.apxHBH, 1966. X22; /],HjieHKo M.A. XyfloacecTBCHHbie o()}opMJieHHe HarjiajiHBix cpejicTB arHTaiiHH H nponaraHflti. - M., 1971; KyHTHKOB H.H. KHHOjioKyMeHTBi B Hayifflbix HCCneflOBaHHHx. - Bocn apxHBOBeflenHa. 1962 J^22; HoBoccnacKHii B. tPoTorpacJjHH B KHHre. - M., 1973; HsaaHHe flOKyMenTOB B HayHHO-nonyjiapHbix uejiax. - M., 1975.

hujjatlami jamlash, ulaming ekspertizasini tashkil qilish, hisobga olish, saqlash va ulardan foydalanishni tashkil etish masalalari bO’yicha umumiy qoidalar haqida malumotlar mavjud.

Ikkinchi gumh ilmiy nashrlar, xususan, "O’zarxiv" agentligi axborotnomalarini, arxivlaming asosiy ish qoidalari, nizomlarini keltirilgan me'yoriy hujjatlar hamda "O’zarxiv" agentligi va O’zbekiston Respublikasining viloyat davlat arxivlari faoliyatlarini yoritilishiga baғishlangan yangi ilmiy nazariy talablar asosida yozilgan tadqiqotlami kiritish mumkin. G.S.Teiiukulov, M.S.Isakova, V.G.Iofe, R.N.Ne'matov, I.A.Alimov, U.Jumaev, D.M.Murodullaeva va boshqa bir qator mualliflar tomonidan e'lon qilingan tadqiqot ishlari bunga misol bO’ladi. Ushbu ilmiy maqola va tadqiqot ishlarida O’zbekistonda arxiv ishi sohasida mustaqillik yillarida erishilgan yutuq hamda bartaraf etilishi lozim bO’lgan kamchiliklar kO’rsatib berilgan^. Ushbu gumhga kiritilgan huquqiy- meyoriy hujjatlar hamda mustaqillik davrida yaratilgan ilmiy va O’quv-uslubiy adabiyotlarda mamlakatimiz arxiv muassasalarida, xususan, Sirdaryo viloyat arxivida ish yuritishni tartibga solish, arxiv ishi nazariyasi va amaliyotida yangi tartib-qoidalami yaratish hamda ulami amaliyotda qO’llash masalalari yuzasidan qator muhim malumotlar jamlangan Bunda keltiriladigan huquqiy-me'yoriy hujjatlar respublika arxiv muasasalari, xususan Sirdaryo viloyati davlat arxivida

^ TfflieyKyjioB r.c. ApxHBHoe jtejio B YSGEKHCXAHE (1918-1980 r.r.) OHHT H npoOjieMH.: /],HCC... HE COHCK. yHeHott CTcneHH KaHfl.HCT.HayK.- T.: TamrY, 1995; HcaKOBa M.C. ApxHBti - xpanHma 4)aKT0B HCTopHH. / HapoflHoe cjiOBO, 18 anpejiH 2001. - C.3; O’sha muallif. O’zbekistonda arxiv ishini rivojlantirishning huquqiy asoslari. / Qonun himoyasida, 2003. - X2IO. - B.31-33; O’sha muallif. CTanoBJieHHe H pasBHTHe apxHBHoro nejia B y35eKHCTaHe. - T.: VHHBepcHTeT, 2012; I.A.Alimov. Arxivshunoslik. - Andijon, 2005; Alimova N.I. Noyob qO’lyozmalar taqdiri. / Muloqot. - 2001. - M4. - B. 34-36; N.Ibrohimov. Dunyoga sochilgan xazina. // "O’zarxiv" agyentligi axborotnomasi. // 2003. - J^230. - B.4-15; Arxiv ishi va ish yuritish sohasida elektron texnologiyalami keng joriy etish. // "O’zarxiv" agentligi axborotnomasi. 2005. - >F235. - B.21-33; HoFe B.r. HoBoe B ynpaBJieHHH apxiiBHHM flenoM Pecny6jiHKe y35eKHCTaH. / OTeqecTBeHHtie apxHBbi. - 2006. - JV2I. - C.126-128; PawaOoB K;. ApxHB xy>K>KaTJiap canTaHaTH / VsSeKHCTOH OBO3H, 1999 HHJI 11 Man; Xa5H6yjiJiaeB H. HcTopHJi nHctMeHHOCTH H pyKonHCHOH KHHTH HapojioB CpeflHeft ASHH (IX - Hanajie XX BB.) - T.: VMSFL, 2008; >KyMaeBy. ypTa Ocne Ba ...eKHCTOHfla apxHB ... TapHXH ... acocHM apxHBJiapn. - T. 2010;

ish yuritishni tashkil etish, arxiv muassasalarini boshqarish va boshqalar tO'ғrisidagi eng sO'nggi tartib qoidalar majmuidan tashkil topgani bilan ahamiyatlidir.

Tadqiqotning manbaviy asosi sifatida O'zbekiston Respublikasi arxiv sohasiga oid qonun hujjatlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining tegishli qarorlari, "O'zarxiv" agenthgi yillik statistik ma'lumotlari, Sirdaryo viloyat arxiv ishi boshqarmasining 1996-2013 yillarga oid hisobotlari, O'zbekiston Respublikasi Markaziy Davlat arxivining 399-fondi "Turkiston Respublikasida arxiv ishi markaziy boshqarmasi", 400-fondi "O'zbekiston Respublikasi Bosh Arxiv Boshqarmasi" fondlari hamda Sirdaryo viloyat davlat arxivining quyidagi bO'limlari fondlari hujjatlaridan foydalanildi.

1. Davlat boshqaruvi
2. Rejalashtirish va statistika, davlat standarti
3. Sanoat
4. Qishloq, O'rmon, suv xO'jaligi
5. Qurilish va arxitektura
6. Transport
7. Aloqa, radio va televidenie
8. Savdo. Umumiy ovqatlantirish tarmoqlari
9. Ta'minot va tayyorlov
10. Moliyalashtirish, kredit, davlat suғurtasi
11. Uy-joy kommunal xO'jaligi, maishiy xizmat
12. Xalq ta'limi, mutaxassislami tayyorlash
13. Fan
14. Madaniyat, ma'rifat, tahririyat, madaniy oqartuv
15. Soғliqni saqlash va ijtimoiy ta'minot, sport
16. Adliya, sud, prokuratura, xO'jalik sudi
17. Jamoat tashkilotlari

Davriy matbuot materiallari. Tadqiqot ishida davriy matbuot materiallaridan "O'zarxiv" Agentligining Axborotnomasi, O'zR qonun hujjatlari

tO’plami materiallaridan foydalanilgan bO’lib, ularda chop etilgan maqolalar viloyat arxiv ishini yoritishda muhim manba bO’hb xizmat qildi.

Mavzuni yangi ma'lumotiar bilan boyitish maqsadida Intemet saytlaridan ma'lumotlar kO’rib chiqildi.

Shuningdek, viloyat davlat arxivi fondlari hujjatlaridan foydalanilgan holda davriy matbuotda, xususan, Sirdaryo viloyatining "Sirdaryo haqiqati" gazetasida e'lon qilingan ilmiy-ommabop maqolalarda keltirilgan materiallardan keng foydalanildi^.

Tadqiqotning maqsad va vazifalari. Tadqiqotning asosiy maqsadi O’zbekistonda arxiv ishining shakllanishi va rivojlanishida Sirdaryo viloyat davlat arxivining O’mi va ahamiyati yoritib berishdan iborat. Bu maqsadga erishish uchun aniq belgilangan quyidagi vazifalar ilgari surildi:

- O’zbekistonda viloyat arxivlari tashkil topishiga asos bO’lgan huquqiy- me'yoriy hujjatlami O’rganish, arxiv tarixiga oid arxiv hujjatlarini ilmiy taxlil etish;
- Sirdaryo viloyat davlat arxivi tarixini yoritish;
- Viloyat davlat arxivining manbaviy asosini tashkil etuvchi tashkilotlar, muassasa va korxonalar hujjatlarining O’ziga xosligini aniqlah va tahlil etish;
- Arxivning mustaqillik yillaridagi faoliyatini tadqiq etish: islohotlar va ulaming natijalarini talqin etish;
- Respublikamizda arxiv ishi sohasida qabul qilingan qonun hujjatlarining viloyat davlat arxividagi amaliy ijrosini yoritib berish;
- Viloyat davlat arxivida saqlanayotgan hujjatlar tarkibini tasniflash;
- Viloyat arxivida zamonaviy axborot texnologiyalami qO’llanishi, jumladan, hujjatlaming elektron shaklini yaratish, saqlash va ulardan foydalanishni amalga oshirish borasidagi ishlami tahlil etish.

^ ApxHB HniH **HHMa?** /CHpaape x,aKHKaTH. 2010 HHJI, 13 Hoa5pi>; ApxHBJiap JIHRHJIAHHIU **5ocKHHHfla.** /CHpaape x,aKHKaTH. - 2013 HHJI, 12 HioHb; Shf MyKajxjiac 5oHJiHrHMH3 - MycTaKHJiJiHrHMHS. /Cnpaape xaKHKaTH. - 2013 HHH, 28 **aBrycT.**

Shuningdek, olib borilgan tadqiqot natijalari asosida umumlashtiruvchi xulosalar hamda davlat arxivi faohyatini yanada takomillashtirish bO’yicha takhf va tavsiyalar ishlab chiqish belgilab ohndi.

Bitiruv-malakaviy ishining ilmiy yangiligi. Tadqiqotda maxsus ilmiy muammo sifatida O’rganilgan dolzarb masala, ya'ni Sirdaryo viloyat davlat arxivi tarixi va uning hujjatlari ilk bor kompleks tarzda tadqiq etildi. Shuningdek, arxivni MAF hujjatlari bilan jamlash, saqlash, foydalanishga oid faoliyati va arxiv manbalarining O’zbekiston tarixini O’rganishdagi ahamiyati ochib berildi. Ohb borilgan tadqiqotlar davlat arxivi faohyatini tashkil etishda sezilarh darajada amaiiy tajriba tO’planganhgini, viloyat tarixini yorituvchi hujjatlami muntazam ravishda jamlash, but saqlanishini ta'minlash, davlat hisobini olib borish va hujjatlardan ilmiy-amaliy maqsadlarda foydalanish bO’yicha ishlab chiqilgan huquqiy-me'yoriy hujjatlarga asoslanib ish olib borilayotganligi O’rganildi. Biroq, amaldagi arxiv ishi holatida ayrim kamchiliklar mavjudhgi, xususan, malakah arxiv mutaxassislarining yetishmasligi, arxivning moddiy-texnika bazasi yetarli darajada emashgi, arxiv ishiga zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish borasida qator kamchiliklar mavjudligi aniqlandi. Mazkur masalalami hal etish yuzasidan nazariy xulosa va takhflar ishlab chiqildi.

Ishning ilmiy-amaliy ahamiyati. Bitimv malakaviy ishida keltirilgan ma'lumotlar, ishlab chiqilgan xulosa va tavsiyalar awalo Sirdaryo viloyat davlat arxivi ishini takomillashtirish, qolaversa, O’zbekistonda, xususan, viloyat davlat arxivlari faoliyatidagi kamchiliklami bartaraf etishda qO’llanma sifatida foydalanilishi mumkin. Bundan tashqari bitimv-malakaviy ishi materiallaridan arxivshunoslik ixtisosligi bO’yicha tahsil olayotgan oliy va O’rta maxsus ta'lim muassasalari talabalariga ma'mza matnlari, maxsus kurs, ochiq darslar tashkil etishda foydalanish mumkin. Shuningdek mazkur tadqiqot materiallari asosida ilmiy risola yoki uni takomillashtirib, monografiya chop ettirish mumkin.

Bitiruv-malakaviy ishining tarkibiy tuzilishi. Mazkur tadqiqot ishi kirish, 2 ta bob, 6 ta paragraf, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar rO’yxati, shuningdek ilovalardan iborat. Ishning umumiy hajmi 57 bet.

IBOB. SIRDARYO VILOYATIDA ARXIVISHINING TASHKIL ETILISHI

1.1. Sirdaryo viloyatida arxiv ishining tashkil etilishi tarixi

Ma'lumki, Sirdaryo viloyat davlat arxivining vujudga kelishi viloyatning tashkii etilishi bilan chambarchas boғliq. Sirdaryo viloyatining tashkil topishi munosabati bilan respublika hukumatining 1962-yil 5-maydagi 403-sonli qarori e'lon qilingan. Mazkur qaror ijrosini ta'minlash maqsadida amalga oshirilgan ishlar va 1963-yil 15-iyunda Sirdaryo viloyati ijroiya qO’mitasining "Sirdaryo oblastida davlat arxivlarini tashkil qilish to'ғrisida"gi 4/89-sonli qaroriga asosan viloyat davlat arxivi tashkil etilgan. Shundan boshlab, Sirdaryo viloyatida arxiv ishi yO’lga qO’yilgan va unda viloyatning davlatga tegishli korxona va tashkilotlari hujjatlarini jamlash, ulami saqlash va ulardan foydalanish yO’lga qO’yilgan. Guliston shahriga xizmat kO’rsatish esa viloyat davlat arxivi xizmati doirasiga

7 • • • 8

kiritilgan . Viloyat davlat arxivi dastlab 18 shtat birligida ish yuritishni boshlagan . Shuningdek, mazkur qaror bilan Sirdaryo shahrida Sirdaryo va Guliston tumanlariga xizmat kO’rsatuvchi Sirdaryo tumanlararo arxivi, Yangier shahri va tumaniga xizmat kO’rsatuvchi Yangier tuman arxivi, Jizzax shahri va tumanlariga xizmat kO’rsatuvchi Jizzax tuman davlat arxivi, Kirov hamda Paxtaorol tumanlariga xizmat kO’rsatuvchi Kirov tumanaro arxivlari tashkil etilgan va ularda ham ish yuritish yO’lga qO’yilgan. Mazkur tuman arxivlari shtat birligi dastlab 8 tani tashkil etgan^.

Respublika hukumatining 1965-yil 26-martdagi 172-sonli qaroriga asosan viloyat ijroiya qO’mitasining 1965-yil 16-iyundagi 7/268-sonli "Kelgusida Sirdaryo oblastida arxiv ishini rivojlantirish tO’ғrisida"gi qarori bilan viloyat ijroiya qO’mitasi qoshida arxiv bO’limi tashkil etilgan'^. Shuningdek, Sirdaryo

' SVDA F-91, p-1, yj.-56,l 13-varaq. ®
SVDA F-91, p-1, yj.-56, 115-varaq.
SVDA F-91, p-1, yj.-267,160-varaq.
SVDA F-91, p-1, yj.-267,158-varaq.

viloyat davlat arxivining Jizzax, Sirdaryo, Kirov va Yangier filiallaridan iborat arxiv muassasalari tarmoғi tashkil qilingan. Mazkur qaroming 6-bandi bilan arxiv bO’limida 20 kishidan iborat xO’jalik hisobidagi guruh faoliyati tasdiqlangan buyruqqa asosan yO’lga qO’yilgan^^

Bunga qadar Respubhkada arxiv ishini tashkil etish va rivojlantirish borasida bir qator huquqiy-me'yoriy hujjatlar qabul qilingan bO’Hb, ularda keltirib O’tilgan tartib-qoidalar asosida amaliy ishlar yO’lga qO’yilgan edi. Xususan, 1918-yil 1- iyunda sovet hukumati tomonidan e'lon qilingan "Arxiv ishini qayta qurish va markazlashtirish tO’g'risida"gi dekretdan sO’ng barcha arxivlar markazlashtirilgan^^. Mazkur dekretga asosan, 1917-yilga qadar mavjud bO’lgan barcha idoraviy arxivlar tugatilib, respublikaning yagona davlat arxiv fondi (YADAF) tashkil etilgan. Uni Turkiston Respublikasi Arxiv ishi bosh boshqarmasi boshqargan. 1919-yil 15-noyabrda bu boshqarma Arxiv ishi markaziy boshqarmasiga aylantirilgan.

1919-yil 5-noyabrda tashkil etilgan Turkiston Avtonom Respublikasining Yagona Davlat arxivi fondiga nafaqat 1917-yildan oldingi tashkilotlar arxiv hujjatlari, balki sovet tashkilotlari arxiv hujjatlari ham qabul qilinar edi. Tashkilotlarda hujjatlar 5-yil saqlanishi va keyin davlat arxivlariga topshirilishi belgilangan. Bu qoida 1921-yil 30-sentyabrdan kuchga kirgan.

Ushbu davrga kelib joyiarda viloyat arxiv bO’limlari tashkil qilina boshlangan. Masalan, 1920-yil martda Farғonada, 1920-yil iyunda Samarqandda, O’sha yilning noyabrida Yettisuvda, 1921-yil martda Kaspiy orti viloyatida ana shunday arxiv bO’limlari tashkil qilindi. Mahalliy arxiv tashkilotlari Turkiston Respublikasi Xalq Komissarlari Sovetining 1921-yil 25-yanvardagi "Viloyat arxiv fondlari tO’ғrisida"gi'^ qarori qonuniy jihatdan rasmiylashtirilgan. Bu qarorga binoan viloyat hududidagi barcha idoralaming ish yuritish hujjatlari viloyat davlat arxivi fondining tarkibiy qismi hisoblanadi, deb kO’rsatildi.

" SVDAF-91,p-l,yj.-56, 116-varaq.
12 O’z RMDA, f.R-399, r.l, yj. 3. 13- varaq.
13 O’zRMDA, f.R-399, r.l, yj. 3. 27- varaq.

Markaziy va mahalliy arxiv taslikilotlarining muhim vazifasi arxiv hujjatlarini qidirib topish va yiғish edi. 1921-yil 25-yanvardan arxivlarda qO’lyozma hujjatlargina emas, balki nashr qilingan materiallar va foto hujjatlar ham yiғila boshlangan (varaqalar, hisobnomalar, tarixiy kitoblar va risolalar). Bu kabi arxiv hujjatlarini saqlash chora-tadbirlariga ham alohida ahamiyat berilgan. Arxiv tashkilotlari hujjatlami qabul qilish bilan birga ulami tartibga keltirish ishlari hamda arxiv hujjatlaridan foydalanishni tashkil qilish ulami bayon qilish ishlari ham amalga oshirilgan. Arxiv hujjatlarining rO’yhatini tuzishdan oldin bu hujjatlar kerak va keraksizlarga ajratilib, doimiy saqlash yoki yO’q qilish tartiblari belgiiandi. Ya'ni arxiv materiallarining O’ziga xos ekspertizasi O’tkaziladigan bO’ldi. Bu masala bO’yicha Turkiston Respublikasi XKS ning 1923-yil 25- yanvardagi "Arxiv hujjatlarini saqlash va yO’q qilish tO’ғrisida"gi qarorida yO’l- yO’riqlar kO’rsatib berilgan.

Ushbu qarorda arxiv hujjatlarini yO’q qilishning quyidagi tartibi O’matilgan, xususan, arxiv hujjatlari tarkibidan yO’q qilinadigan hujjatlami ajratish uchun, ajratish komissiyalari tuzilib, arxiv boshqarmasi va arxivi tekshirilayotgan idora vakillari kiritilishi belgilangan. Bu komissiya qarorini Markaziy arxiv ishi boshqarmasi huzuridagi ekspert tekshirish komissiyasi kO’rib chiqib, O’z xulosasini Boshqarma boshliғi tasdiғiga havola qilardi. Shunday qilib, tashkilotlar hujjatlami yO’q qilish huquqi Bosh arxiv ishi Boshqarmasiga topshirildi. Davlat tashkilotlari uning mxsatisiz arxiv hujjatlami yO’q qilish huquqiga ega emas edi.

1924-yili O’rta Osiyoda milliy hududiy chegaralanish O’tkazilgan. Buning natijasida O’zbekiston SSRning O’z arxiv tashkilotlari vujudga kelgan. Arxiv hujjatlari yangi tuzilgan respublikalar O’rtasida quyidagi tartibda bO’lindi, ya'ni O’rta Osiyo va ittifoq ahamiyatiga ega bO’lgan arxiv fondlari O’rta Osiyo Markaziy davlat arxivida - Toshkentda saqlanadigan bO’ldi. Bunda O’rta Osiyo respublikalari tarixiga oid arxiv fondlari hujjatlari O’zbekiston respublikasiga

berilishi kelishib olingan^'^.

Hukumatning 1925-yil 22-iyuldagi qarori bilan "O’z SSR arxiv ishi boshqarmasi tO’ғrisida" gi nizom taqiqlandi. Bu nizomga kO’ra respubhkada yagona davlat arxiv fondi (YADAF) tashkil qilindi^^. Bu fondga hukumat, savdo, sanoat, koperativ, kasaba uyushmalari tashkilotlari arxivlari, shuningdek diniy va shaxsiy arxivlar kiritilgan^^. Sovet davri arxivlarining kO’payib borishi bilan, Davlat arxivi fondi kehb chiqishi bO’yicha inqilobgacha va sovet davri arxiv fondlariga hamda ahamiyati bO’yicha markaziy va mahalliy arxiv fondlariga bO’lingan.

1935-yil mahalliy arxivlar tarixida ham katta voqea sodir bO’ldi. Respublika hukumatining 1935-yil 21-dekabrdagi qaroriga binoan respublikaning barcha shahar va tumanlarida davlat arxivlari tashkil qilindi. 1936 yili respublikada 31 ta tuman davlat arxivlari va arxivi bO’lmagan shaharlarda shahar davlat arxivlari tashkil etilgan.

1930-yillarda respublika arxiv tashkilotlari kadrlar bilan ham ancha mustahkamlandi. 1941 yilga kelib malakali kadrlar soni 111 taga yetdi. Xususan, ushbu davrda Sirdaryo viloyati arxiv muassasalarida 7 ta mutaxasis arxivchilar faoliyat yuritishgan. 1932-1941 yillarda Moskva davlat tarix va arxiv instituti qoshida malaka oshirish kursiga 18 kishi yuborilgan. Bundan tashqari Respublika Markaziy arxiv boshqarmasi qoshidagi malaka oshirish kursida shahar, tuman, viloyat arxivlari xodimlari muttasil malakasini oshirib borgan.

Shunday qilib, 1925-1940 yillarda Respublika arxiv tashkilotlari tashkiliy jihatdan ancha mustahkamlandi. Davlat arxivlari tizimi vujudga keldi. Markaziy, viloyat, tuman, davlat arxivlari tashkil qilindi. 1930 yillarda kO’plab yangi hujjatlar davlat arxivlariga qabul qilingan va tartibga solingan, Bu hujjatlardan ilmiy tadqiqot ishlarida keng foydalanila boshlangan.

1941-yili O’zbekiston tarkibida Andijon, Sirdaryo, Surxondaryo, 1943-yili

» Alimov I.A.Arxivshunoslik. - Andijon: ADU, 2005. - B.13. " O’z R MDA, f.R-400, r.l, yj. 3- varaq. O’shahujjat.-3-varaq.

Qashqadaryo viloyatlari tashkil etihshi munosabati bilan^^ viloyat Ichki Ishlar Xalq Komissarlari boshqarmasida arxiv bO'linmalari va viloyat davlat arxivlari ochildi.

Hukumatning 1943-yil 18-fevraldagi qarori bilan O'zbekiston kino-foto- fono hujjatlari markaziy davlat arxivi ish boshlagan. Shu munosabat bilan, kino- foto-fono hujjatlami saqlash va ulardan foydalanish tartib-qoidalari ishlab chiqilgan.

Respublika hukumatining 1943-yil 2-oktabrdagi kO'rsatmasiga asosan viloyat davlat arxiviga quyidagi vazifalar belgilab berilgan: hisobot hujjatlarini saqlash; ilmiy-texnikaviy hujjatlami qayta tayyorlash; ilmiy-texnikaviy ishlar; maqola, tO'plamlar, huquqiy-me'yoriy hujjutlami tayyorlash; ma'lumotnoma, nusxalar va boshqa hujjatlami berish. Arxiv xodimlari hujjatlami ehtiyot qilish maqsadida tashkilotlar arxivlarida hujjatlami tartibga solish va ulami davlat arxivlariga qabul qilishga alohida e'tibor berishgan.

1950-yillar oxiriga borib respublikada arxiv tashkilotlarining tartibli tizimi vujudga kelgan. Bu tizim ilmiy va tarixiy ahamiyatga ega bO'lgan barcha hujjatlami ehtiyot qilib saqlash va va ulardan foydalanishni tashkil qilish imkonini berardi.

1960-yillar boshida respublika arxivlari taraqiyotida yangi davr boshlandi. Arxiv tashkilotlarini bevosita O'zbekiston Ministrlar Sovetiga bO'ysindirilishi Respublikada arxiv ishining rivojlanishiga yordam beradi. Minstirlar Sovetining 1961-yil 9-maydagi qarori bilan O'zbekiston Ichki Ishlari Ministirligining arxiv boshqarmasi O'zbekiston Ministrlar soveti huzuridagi Arxiv boshqarmasi qilib qayta tashkil qilindi. Shu qaror asosida mahalliy arxiv tashkilotlari Qoraqalpoғiston Respublikasi va viloyat arxiv bO'limlari qilib qayta tashkil qilindi.

Arxiv tashkilotlari respublika davlat hokimiyati va boshqamv organlari bilan teng huquqli bO'lib qoldi va ular arxiv ishi yuritishni tashkil qilish faoliyatini nazorat qilish huquqiga ega bO'ldilar. Arxiv tashkilotlarinig asosiy vazifasi siyosiy.

" O'zbekiston SSRning ma'muriy-teritorial bO'linishi. - T., 1954. - B.1-34.

iqtisodiy, ijtimoiy, ilmiy amaliy ahamiyatga ega bO’lgan hujjatlar saqlanishini ta'minlash hisoblanadi. Ular tarixiy hujjatlami davlat saqloviga tanlab oHsh, saqlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun arxiv tashkilotlari hujjatlar qimmatdorligini ekspertiza qilishga va ular bilan davlat arxivlaridagi butlash ishlariga katta e'tibor beradi.

1961 yildan boshlab davlat arxivlarining ekspert-tekshiruv komissiyalari (ETK) vazifalari tubdan O’zgargan. ETK ning ekspertiza masalasida asosiy vazifa davlat arxivlarini nazorat qiladigan tashkilotlar topshirgan doimiy saqlanadigan

1 Q

hujjatlaming rO’yxatini kO’rib chiqish va tasdiqlashdan iborat bO’lgan .

Shunday qilib, Sirdaryo viloyatida davlat arxivining tashkil etilishiga qadar respublikada arxiv ishini yuritish va rivojlantirish borasida qator islohotlar amalga oshirilgan bO’lib, 1963 yil 15 iyunda tashkil etilgan Sirdaryo viloyat davlat arxivida ham yuqorida keltirib O’tilgan sohaga tegishli huquqiy-me'yoriy hujjatlarda keltirilgan tartib-qoidalar asosida ish yuritish yO’lga qO’yilgan^^.

1986-1990-yillarda davlat arxivlarini butlash sohasida viloyatda bir qancha ishlar amalga oshirildi. Davlat arxivlarini butlash manbayi hisoblangan tashkilotlar rO’yhatiga aniqlik kiritilgan va tO’ldirilgan^^.

1989-yil 21-oktyabr O’zbek tiliga davlat tili maqomi berilgandan keyin arxivlarda ish yuritish O’zbek tilida olib borila boshlandi.

Sirdaryo viloyatida mustaqillikka qadar arxiv ishi yO’lga qO’yilgan bO’lib, arxivlarda ish yuritish tizimi ishlab chiqilgan va rivojlantirilgan edi. Biroq barcha sohalarda bO’lgani kabi sovet davrida arxiv ishi sohasiga oid dolzarb masalalar hukmron tuzum siyosatiga bO’ysundirilgan bO’lib, bu borada xolis fikr yuritilishiga imkon bO’lmagan.

Xususan, respublikaning barcha arxiv muassasalarida bO’lgani kabi Sirdaryo

rocyflapcTBeHue apxHBti CCCP cnpaBHHHHK 2.H. - Jl.72-75. }KyMaeB Y. VpTa OcHe Ba y36eKHCTOHfla apxHB HHIH TapnxH... - B. 31. HcaKOBa M, CTAHOBJIEHHE H pasBHTHe apxHBHoro aejia B y36eKHCTaHe... - C.109.

viloyat davlat arxivlarida ham ish yuritish rus tilida amalga oshirilgan. Umuman, respublika arxiv ishi sohasi markazdan nazorat ostiga oHngan bO’lib, O’zbek xalqi milliy qadriyatlarini tarғib etuvchi qimmatli arxiv hujjatlarini jamlash, saqlash va ulardan foydalanishga imkon berilmagan. Mazkur hujjatlami nashr etish masalasi e'tibordan chetda qoldirilgan. Sovet davri arxiv muassasalarida faqatgina davlat tashkilotlari, muassasa va korxonalarining hujjatlarini jamlash, saqlash va ulardan foydalanish mumkin bO’lgan. Shuningdek, davlat arxiv muassasalarining aksariyati foydalanishga yaroqsiz ahvolga kelib qolganiga qaramay, ulami ta'mirlash hamda zamonaviy moddiy texnika bazasi, zamriy jihozlar, yonғin va boshqa favqulodda vaziyatlarga qarshi vositalar bilan ta'minlangan yangi binolami foydalanishga berish masalasi ilgari surilmagan.

1.2. Sirdaryo viloyat davlat arxivining mustaqillik yillaridagi faoliyati (1991-2013 y.)

Ma'lumki, mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan sO’ng barcha sohalarda yangi islohatlar amalga oshirildi. Jumladan, arxiv ishini rivojlantirish, arxiv muassasalarida ish yuritish, ulami boshqarish, arxiv hujjatlarini jamlash, saqlash, hisobga olish, ulami butlash hamda O’zbekiston Respublikasi Milliy arxiv fondi (O’zR MAF) hujjatlaridan foydalanishni tashkil etish borasida qator qonun va boshqa huquqiy-me'yoriy hujjatlar qabul qilindi.

Mustaqil davlatni har tomonlama rivojlantirish, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy mustaqilligini ta'minlash kO’p jihatdan zamon talabiga javob beradigan rahbar hamda mutaxassis kadrlami tayyorlash sifatiga ham boғliq. Shundan kelib chiqib, arxiv sohasida malakali mutaxassis xodimlami tayyorlash masalalariga ham alohida e'tibor qaratildi.

Ushbu dolzarb masalaning yechimini topish maqsadida respublikada qabul qilingan qonun hujjatlarini mutaxassislar ikki bosqichga bO’lib O’rganishgan. Bular:

- dastlabki bosqich - 1991-2001 yillar;
- ikkinchi bosqich 2001 -yildan hozirga qadar.

Dastlabki bosqich mustaqil O’zbekiston hujjatchilik tizimi poydevorini barpo etish sohasida puxta va jiddiy ish oHb borilgan davr bO’ldi. Xususan, 1996 yilda "O’zbosharxiv" tomonidan O’zbekiston Respublikasida arxiv ishini 2000-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini ishlab chiqdi. Bu konsepsiya davlat arxiv muassasalari xizmati faoliyatining metodologik harakat dasturi edi. Ushbu konsepsiyada keltirilgan tamoyillar jamiyat va davlatni axborot bilan ta'minlashdagi imkoniyatlami kengaytirish, jamiyatning hujjatli yodgorliklarini saqlashdagi rO’lini orttirishga qaratilgan edi.

Ushbu qonun arxivlami shakllantirish, saqlash va ulardan foydalanishda yuzaga keladigan munosabatlami xamda O’zbekiston Respublikasi arxiv muassasalari faoliyatini tartibga solishga xizmat qilgan. Mazkur qonun O’zbekiston xududida mavjud bO’lgan barcha arxiv hujjatlarini tO’liq qamrab olishga, O’zbekiston Respublikasi Milliy arxiv fondining yaxlitligini saqlab qolishga va fuqarolar, jamiyat va davlatning ijtimoiy, madaniy, ilmiy va boshqa ehtiyojlarini qondirish maqsadida arxiv hujjatlarini hisobga olish, ekspertiza qilish, rO’yxatdan O’tkazish, butlash xamda ulardan foydalanishning yagona tartibini belgilashga qaratilgan^^

"Arxivlar tO’ғrisida"gi O’zbekiston Respublikasi qonunida qonunning maqsadi va vazifalari, arxivlar tO’grisidagi qonun hujjatlari, asosiy tushunchalar, O’zR MAFning tashkil etilishi, arxiv hujjatlariga bO’lgan mulkdorlik huquqi, arxivlar tuzish huquqi, arxiv hujjatlarini doimiy saqlash tartiblari, idoraviy arxivlar, fuqarolaming shaxsiy arxivlari, qayta tashkil etilayotgan va tugatilayotgan korxonalar, muassasalar va tashkilotlaming arxiv fondlarihujjatlarini saqlash qoidalari O’z aksini topgan. Shuningdek, bunda arxiv ishini davlat tomonidan boshqarish, davlat arxiv muassasalarini moliyalash, arxiv muassasalarining xizmatlari, arxivlami butlash, hujjatlar saqlanishini ta'minlash yuzasidan mulkdorlaming majburiyatlari, O’zR MAF hujjatlarini davlat hisobiga

O’zR "Arxivlar tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent. 1999 yil, 15 aprel. - 1-modda.

olish, arxiv hujjatlaridan foydalanish, arxiv ishi sohasidagi xalqaro hamkorlik, O’zR MAF hujjatlarining O’zbekistondan olib chiqilishi, soha faoliyatida uchraydigan nizolami hal etish va "Arxivlar to'grisida"gi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlik kabi masalalarga oid tartib qoidalar O’z aksini topgan.

"Arxivlar to'g'risida"gi O’zbekiston Respubhkasi Qonuni 1999-yildan 2010- yilgacha bO’lgan davrda Respublika arxiv muassasalarida, xususan, Sirdaryo viloyat davlat arxivi va uning filiallarida ham ushbu qonun qoidalariga asosan ish yuritilgan. 2010-yil 15-iyunda esa sohani takomillashtirish borasida mukammallashtirilgan tartib-qoidalami O’z ichiga olgan "Arxiv ishi tO’ғrisida"gi Qonunning qabul qilinishi va amalga kiritilishi bilan O’z kuchini yO’qotgan.

Ana shunday muhim ahamiyatga ega yana bir huquqiy-me'yoriy hujjat O’zR Vazirlar Mahkamasining 1999-yil 30-oktyabrdagi "Arxiv ishi bO’yicha me'yoriy hujjatlami tasdiqlash tO’ғrisida" 482-sonli Qarori bO’lib, unga ilova qilingan namunaviy nizomlar O’zR MAF tashkil etilishi bilan boғliq O’zgarishlarni amalga tadbiq etishga qaratilgan^^. Mazkur qaroming 3-ilova "O’zR Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Bosh arxiv boshqarmasi ("O’zbosharxiv") tO’ғrisida"gi Nizom bO’lib, ushbu nizom O’zR Vazirlar Mahkamasining 2004-yil 3-fevraldagi "O’zRda arxiv ishini boshqarishni yanada takomillashtirish tO’ғrisida"gi 49-sonli Qarorining qabul qilinishi bilan O’z kuchini yO’qotgan. Vazirlar Mahkamasining 49-sonli Qaroriga 4-ilovada "O’zbosharxiv" O’rnida tashkil etilgan "O’zarxiv" agentligi tO’ғrisidagi nizom keltirib O’tilgan^l

Ushbu qaror va uning ilovalarida keltirilgan nizomlarda keltirilgan tartib- qoidalar (kiritilgan O’zgartirishlar e'tiborga olgan holda) Respublikaning barcha arxiv muassasaiarida, xususan, Sirdaryo viloyat davlat arxivi va uning filiallarida hozirgi kungacha amalda qO’llanilmoqda.

O’zR Vazirlar Mahkamasining "Arxiv ishi bO’yicha me'yoriy hujjatlami tasdiqlash tO’ғrisida" 482-sonli Qarori. - Toshkent, 1999 yil 30 oktyabr.

^^O’zR Vazirlar Mahkamasining "O’zRda arxiv ishini boshqarishni yanada takomillashtirish tO’ғrisida"gi 49-sonli Qarori // O’zR qonun hujjatlari tO’plamJ, 2004 y., 5-son, 53-modda; 2008 y., 35-36-son, 347-modda; 2010 y., 23- son, 183-modda, 42-43-son, 362-modda; 2011 y., 45-46-son, 470-modda.

O’zR MDA bilan kelishilgan holda 1999-yil 5-noyabrda "O’zR banklarida arxiv ishlarini yuritish tO’g'risida"gi qoidalar majmuyi qabul qilingan bO’lib, bu qoidaiarga 2010-yil 8-sentabrda tegishli O’zgartirishlar kiritilgan. 2007- yil 2-iyunda "O’zbekiston Respublikasi banklarida elektron arxiv ishlarini yuritish tartibi tO’g'risida"gi yO’riqnoma^'^ tasdiqlanib, amalga joriy qilinishi munosabati bilan Sirdaryo viloyati banklari idoraviy arxivlarida ham elektron hujjatlami yuritish va jamlash ishlari bajarila boshlangan.

Shunday qilib, birinchi bosqichda amalga oshirilgan huquqiy islohotlar jarayonida Respublikada hujjatchilik va arxiv sohasidagi yangi ijtimoiy tuzumlaming asoslari yaratildi.

Ikkinchi bosqich 2001-yildan hozirga qadar. Bu bosqichdagi ustuvor yO’nalishlaming barchasini O’ziga qamrab olgan eng muhim vazifa mamlaka- timizda ushbu sohadagi amalga oshirilayotgan ishlar samaradorligini oshirish va izchillikni ta'minlashdan iborat bO’ldi. Bu bosqichda mustaqil rivojlanish yilida tO’plangan tajribani tahlil etish va umumlashtirish eng asosiy vazifa sifatida davom ettirilmoqda.

Xususan, O’zbekiston Respublikasining 2003-yil 11-dekabrdagi "Elektron raqamli imzo tO’ғrisida"gi, "Axborotlashtirish tO’ғrisida"gi, 2004-yil 29- apreidagi "Elektron hujjat aylanishi tO’ғrisida"gi qonunlari O’zbekistonda arxiv ishi sohasida muhim O’zgarishlami amalga tadbiq etishga qaratilgan. Bunda jahonning yetakchi davlatlari arxivlarida joriy etilgan elektron tizim tajribasiga asosan hamda sohaga zamonaviy kompyuter texnologiyalarini qO’llash borasidagi tartib qoidalar O’z aksini topgan^^ Ushbu qonunlar ijrosini ta'minlash xususida O’zR Vazirlar Mahkamasi huzuridagi "O’zarxiv" agentligi bosh direktorining 2007-yil 17-iyul 18-sonli buymғiga asosan "Axborot resurslarining arxiv

^"'"O’zbekiston respublikasi banklarida eJektron arxiv ishlarini yuritish tartibi tO’ғrisida"gi yO’riqnoma. // O’zR qonun hujjatlari tO’plami, 2007 y., 23-son, 243-modda; 2010 y., 49-son, 465-modda.

O’zR "Elektron raqamli imzo tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent, 2003 yil 11 dekabr; O’zR "Axborotlashtirish tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent, 2003 yil 11 dekabr; O’zR "Elektron hujjat aylanishi tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent, 2004 yil 29 aprel.

nusxalarini yaratish va ularni davlat saqloviga topshirish tartibi bO’yicha" YO’riqnoma tasdiqlangan (2007-yil 23-avgustdan kuchga kirgan)^^.

"O’zarxiv" agentligi bosh direktorining "Elektron arxivlar tO’ғrisida"gi namunaviy nizom xususidagi 2011-yil 22-dekabrdagi 89-sonli buymғining ijrosini ta'minlash maqsadida respublika davlat arxivlarida elektron hujjatlar hamda elektron arxivlami yaratish borasida qator amaliy ishlar bajarila boshlandi. Sirdaryo viloyat davlat arxivida bu borada olib borilgan ishlar kO’lami keng bO’lmasada, imkon darajasida idoraviy arxivlarda hujjatlaming elektron nusxalarini, axborot resurslari bazasini yaratish hamda ulaming arxiv nusxalarini yaratish masalasi yO’lga qO’yila boshlandi. Lekin viloyat davlat arxivlarida ushbu

27

masala talab darajasida emas .

2010-yil 15-iyunda O’zbekiston Respublikasining "Arxiv ishi tO’ғrisida"gi Qonuni qabul qilindi. Ushbu Qonunning maqsadi arxiv ishi sohasidagi munosabatlami tartibga solishdan iborat^^. Bunda arxiv hujjatlariga egalik huquqi, qayta tashkil etilayotgan va tugatilayotgan korxonalar, muassasalar va tashkilotlaming arxiv hujjatlarini davlat saqloviga qabul qilish tartiblari, arxiv ishi sohasidagi davlat boshqaruvi tartiblari, O’zR MAF tarkibi, arxiv hujjatlarini MAF tarkibiga kiritish va chiqarish tartiblari, MAF katalogini yuritish va boshqa tartib qoidalar, arxivlaming turlari va ulami tashkil etish va tugatish shartlari, arxiv hujjatlarini jamlash, hisobga olish, saqlash va ulardan foydalanish, hujjatlar qimmati ekspertizasini tashkil etish qoidalari, arxivlarda kO’rsatiladigan xizmat turlari, arxivlami moliyalashtirish va arxiv sohasidagi xalqaro hamkorlik masalalariga oid tartib qoidalar O’z aksini topgan.

Shuningdek, mazkur qonun ijrosini ta'minlash va shu kungacha mavjud bO’lgan sohaga oid boshqa huquqiy-me'yoriy hujjatlarga qO’shimcha va O’zgartirishlar kiritish maqsadida Vazirlar Mahkamasi tomonidan 2012-yil 5- aprelda "O’zbekiston Respublikasida arxiv ishini takomillashtirish tO’ғrisida"gi

^^ Axborot resurslarining arxiv nusxalarini yaratish va ulami davlat saqloviga topshirish tartibi bO’yicha" yO’riqnoma //O’zR qonun hujjatlari tO’plami, 2007 y., 33-34-son, 350-modda. "Elektron arxivlar tO’ғrisida"gi namunaviy nizom. //O’zR qonun hujjatlari tO’plami, 2012 y., 34-son, 33-modda. O’zR "Arxiv ishi tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent, 2010 yil 15 iyun,

101-sonli qarori qabul qilingan. Ushbu qaror va unga ilova qilingan nizomlarda respublika arxiv ishiga oid eng yangi tartib-qoidalar O’z aksini topgan. Hozirgi kunda Respublika miqyosidagi arxiv muassasalari, xususan, Sirdaryo viloyati davlat arxivi va uning filiallari ushbu qonun va qarorlar hamda sohaga oid boshqa me'yoriy hujjatlarda keltirilgan qoidalarga asosan faoliyat yuritmoqda.

Mustaqillik arafasida Sirdaryo viloyat davlat arxivida ish yuritishdagi quyidagi O’zgarishlami kO’rish mumkin. Xususan, 1989-yil 21-oktyabrda O’zbek tiliga davlat tili maqomining berilishi bilan, tashkilot, korxonalar va boshqa davlat muassasalarida hujjatlami rasmiylashtirish O’zbek tilida yuritilishi boshlangan.

1991-yilda Sirdaryo viloyat davlat arxivida tub islohotlar amalga oshirila boshlangan. Bularga, ish yuritish hujjatlarini O’zbek tilida olib borishni nazorat qilish, hujjatlar saqlovini ta'minlash sharoitlarini yaxshilash, ulardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, arxiv binolarini ta'mirlash ishlarini olib borish va boshqalami kO’rsatib O’tish mumkin. Shuningdek, 1991-yildan boshlab, Respublikamizning aksariyat muassasalari jumladan, Sirdaryo viloyat davlat arxivi va uning filiallarida pullik xizmat kO’rsatish tizimi tashkil etildi va buning natijasida arxiv muassasalariga qO’shimcha daromad olish uchun imkon yaratildi^^.

Sirdaryo viloyat davlat arxivining 2012-yilda "O’zarxiv" agentligiga bergan hisobotida shunday ma'lumotlar berilgan. Hozirda viloyat davlat arxivi va uning quyidagi filiallari, ya'ni tuman va shahar davlat arxivlari:

1. Sirdaryo tuman davlat arxivi;
2. Guliston tuman davlat arxivi;
3. Guliston shahar idoralararo shaxsiy tarkib hujjatlari bO’yicha davlat arxivi;
4. Oqoltin tuman davlat arxivi (2008 yilda mazkur arxiv tarkibiga Xovos tuman shaxsiy tarkib hujjatlari bO’yicha davlat arxivi qO’shib yuborilgan)
5. Boyovut tuman davlat arxivi (2008 yilda mazkur shahar arxivi tarkibiga Shirin tuman davlat arxivi qO’shib yuborilgan);
6. Sardoba tuman davlat arxivi (2010 yil tashkil etilgan yangi arxiv

yKyMacB У. Ypxa OcHe Ba ysGeKHCxoHfla apxHB HHIH xapHXH... - B.34.

muassasasi) faoliyat yuritmoqda^°. Sirdaryo viloyat davlat arxivi va uning filiallari tO’ғrisida ma'lumot ikkinchi ilovada keltirilgan.

Bugungi kunda Guliston va Sirdaryo tuman davlat arxivlarining yangi binolari ishga tushirildi. Xususan, Guliston tuman davlat arxivining yangi binosi 2012-yil ning 14-aprelida^', Sirdaryo tuman davlat arxivining yangi binosi 2013- yilning 2-sentyabrida^^ foydalanishga topshirilgan. SVDA direktori K.Shadmanovning ma'lumotlariga kO’ra, Sirdaryo viloyat davlat arxivining yangi binosi esa qurib bitirilgan va 2014-yilning 9-iyunda ochilish marosimi O’tkazilishi rej alashtirilmoqda.

Hozirda viloyatdagi arxiv muassasalarida 70 dan ortiq^^, shu jumladan, K.Shadmanov (SVDA direktori) rahbarligida viloyat davlat arxivida 21 nafar arxivchi-mutaxassis xodimlar faoliyat yuritib kelmoqda^"^. Xodimlaming aksariyat qismi yosh mutaxassislardan tashkil topgan. Mustaqillik yillarida viloyatda arxiv ishini tashkil etish borasida bir qator islohotlar amalga oshirilgan bO’lib, bunda arxiv muassasalari binolarining ta'mirlanishi, foydalanishga yaroqsiz holga kelganlariga yangi binolaming ajratilishi va foydalanishga topshirilishi hamda yangi arxiv muassasalarining tashkil etilishi hamda arxivlarda ish yuritishning takomillashtirishga qaratilayotgan e'tibomi alohida kO’rsatib O’tish mumkin. Shuningdek, viloyat davlat arxivini muntazam ravishda butlash, hujjatlar qimmatdorligi ekspertizasini tashkil etish, doimiy saqlovga ajratib olingan MAF hujjatlami davlat rO’yxatidan O’tkazish, hujjatlami saqlash, arxivlarda saqlanayotgan hujjatlami O’z vaqtida ta'mirlash, matnni qayta tiklashni talab qiluvchi hujjatlar rO’yxatini tuzish, arxiv hujjatlari ilmiy-ma'lumotnoma apparati tizimini yaratish, ulardan foydalanishni tashkil etish hukumatimiz tomonidan ishlab chiqilgan sohaga oid huquqiy-me'yoriy hujjatlarida keltirilgan tartib qoidalar asosida amalga oshirilishi ta'minlanmoqda.

Sirdaryo viloyat davlat arxivi hisoboti. 2012 yil.
^^ Sirdaryo viloyat davlat arxivi hisoboti. 2012 yil.
32
Sirdaryo viloyat davlat arxivi hisoboti. 2013 yil.
^^ ApxHBJiap aHrHJiaHHiu 5ocKHHHfla. / CHpaape xaKHKaTH. - 2013 HHJI, 12 HiOHb. - B.2.
Sirdaryo viloyat davlat arxivi hisoboti. 2013 yil.

II BOB. SIRDARYO VILOYAT DAVLAT ARXIVI FONDLARI TAVSIFI

II.1. Mustaqillikka qadar mavjud bO’lgan fondlar tavsifi

Sirdaryo viloyat davlat arxivida viloyat tarixiga oid juda kO’p ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bO’lgan hujjatlar majmuyi, xususan, viloyatning ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy-ma'rifiy sohalarga oid muhim hujjatlari saqlanadi. Ulaming aksariyat qismi mustaqillik davrigacha bO’lgan davrdayoq tashkil etilgan fondlarda jamlangan.

Bugungi kunda viloyat davlat arxivida oktyabr tO’ntarishi davridagi qizil armiya va ishchi deputatlar kengashi MirzachO’l qO’mitasining O’sha davrdagi tarixini aks ettirgan 1918-yillarga oid hujjatlari, 1930-yillardagi qataғon davriga oid materiallar, O’sha davrga oid qishloq xO’jaligi tashkilotlari hujjatlari, ikkinchi jahon urushi davrida MirzachO’lning O’zlashtirilishi mavzularini yorituvchi hujjatlardan tortib, mustaqillik yillarida viloyatda amalga oshirilgan boshqaruv, ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy-ma'rifiy sohalarda islohotlar hamda ulaming natijalari aks etgan hujjatlami kO’rish mumkin^^.

Viloyat davlat arxivida mavjud shaxsiy fondiar hujjatlari tarғib etish uchun muzey tashkil etilgan bO’lib, unda viloyat hayotida muhim O’rin tutgan insonlaming hayoti va faoliyatiga oid hujjatlar jamlangan. Xususan, "Sirdaryo haqiqati", "Sirdarinskaya pravda" gazetasi, viloyat radio qO’mitasi hamda teleradiokompaniyasida ishlagan, Respublika yozuvchilar va jumalistlar kengashi a'zosi Turғun Jamalov, "Sirdaryo haqiqati", "Sirdarinskaya pravda" gazetalarida bosh muxarrir bO’lib ishlagan JO’ra Umarqulov, Sirdar>'0 viloyat pedagogika instituti O’zbek filologiyasi fakulteti dekani, O’zbek tilining rivojlanishi tO’ғrisida ilmiy-tadqiqotlar olib borgan Qarshiboy Samadov, Guliston akademik litseyi rahbari, O’zbekiston qahramoni Same Samadov va boshqa shaxslaming tarixiy

^^ Sirdaryo viloyat davlat arxivi tarixi tO’ғrisida ma'lumot. 2013 yil.

hujjatlarini uchratish mumkin. Shuningdek, muzeyda Ohm XO’jaev nomh viloyat musiqah drama teatri aktyorlari, O’zbekistonda xizmat kO’rsatgan artistlar Adxam Abdullaev va Ozoda Abdullaevalar, urush va mehnat faxriylari Ibroxim QO’chqorov, Irina Makarenko, Qarshiboy Sattorov kabi insonlaming hayoti, faoHyati va ijodiga oid hujjatlar, shu jumladan, suratlar tO’plami mavjud.

Bundan tashqari, viloyat davlat arxivida tashkil etilgan muzeydan davlat arboblari Fayzulla XO’jaev, Sharof Rashidovning hayoti va faoliyatiga oid tarixiy hujjatlar, xususan, surath albomlar, Yangier shahrining 25-yillik yubileyiga baғishlangan kO’rgazma materiallari joy olgan.

Umuman olganda Sirdaryo viloyat davlat arxivida jami 17 ta bO’limda 406 ta fond rO’yxatga olingan bO’hb, uning tarkibida 160200 saqlov birligidagi hujjatlar saqlanmoqda. Mazkur tadqiqot ishida viloyat davlat arxivining e'tiborga molik bO’lgan bir qator fondlami alohida tavsiflashga qaror qildik.

Viloyat davlat arxivi bO’limlari quyidagilar:

- Davlat boshqamvi;
- Rejalashtirish va statistika, davlat standarti;
- Sanoat;
- Qishloq, O’rmon, suv xO’jaligi;
- Qurilish va arxitektura;
- Transport;
- Aloqa, radio va televidenie;
- Savdo, Umumiy ovqatlantirish tarmoqlari;
- Ta'minot va tayyorlov;
- Moliyalashtirish, kredit, davlat suғurtasi;
- Uy-joy kommunal xO’jaligi, maishiy xizmat;
- Xalq ta'limi, mutaxassislami tayyorlash;

~Fan;

- Madaniyat, ma'rifat, tahririyat, madaniy oqartuv;
- Soғliqni saqlash va ijtimoiy ta'minot, sport;
- Adliya, sud, prokuratura, xO’jalik sudi;

- Jamoat tashkilotlari.

Arxivning "Davlat bosiiqaruvi" bO’limida dastlab 15 ta fond rO’yxatdan O’tkazilgan bO’lib, ulardan 2 tasi, xususan, F-1. "Guliston tuman mehnat deputatlari ijroiya qO’mitasi", F-62. "SSSR Oliy Sovetga saylov O’tkazish Toshkent viloyati MirzachO’l tumani saylov komissiyasi" hamda F-74. "O’zSSR Oliy sovetiga qarashli Saylov O’tkazish saylov komissiyasi" nomli fondlari hujjatlari viloyat arxivining Guliston tuman davlat arxiviga berilgan. Mazkur bO’limning F-76. "MirzachO’l tumani mahalliy qO’mita deputatlarini saylash saylov komissiyasi", F-81. "Guliston tuman xalq sudlarini saylash bO’yicha saylov komissiyasi" nomli fondlar shu bO’limning F-2. "Guliston tuman ijroiya qO’mitasi" (1927-1992-yillar, yiғmajildlar soni 1444 ta) nomli fondiga qO’shib yuborilgan. Arxivning ushbu bO’limi fondlarining aksariyat qismi mustaqillikka qadar mavjud boigan fonlar jumlasiga kiradi va birgina F-272. "Qimmatli qoғozlar bozori faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilish markazi Sirdaryo hududiy boiimi" nomli fond hujjatlari mustaqillik davrida tashkil etilgan (1996- 2002-yillar, yiғmajildlar soni 36 ta) va mazkur davr hujjatlarini O’zida jamlagan.

Arxivning "Davlat boshqaruvi boiimi"da jamlangan fondlaming barchasi mustaqillikka qadar mavjud boigan, ya'ni sovet davrida yaratilgan hujjatlar majmuidir. Mazkur boiimning F.91. "Sirdaryo viioyat mehnat deputatlar ijroiya qO’mitasi" nomli fondda 1968-yildan 1993-yilgacha boigan davrda yaratilgan hujjatlar jamlangan. Unda 4846 ta yiғmajildga jamlangan hujjatlar mavjud. Ushbu fondda Sirdaryo viloyatida arxiv ishining tashkil etilishi va rivojlantirilishi bilan bogiiq hujjatlar jamlanganligi e'tiborga molikdir.

Ulardan 1-rO’yxatga kiritilgan 56, 267-yiғmajiIdIarda jamlangan hujjatlarda Sirdaryo viloyat arxivi va uning filiallarini tashkil etilishi tO’ғrisida ma'lumotIar O’z aksini topgan, Xususan, 1963-yiI 15-iyunda Sirdaryo viloyati ijroiya qO’mitasining "Sirdaryo oblastida davlat arxivlarini tashkil qilish tO’ғrisida"gi 4/89-sonIi qaroriga asosan viloyat davlat arxivi tashkil etilgan. Shundan boshlab, Sirdaryo viloyatida arxiv ishi yoiga qO’yilgan va unda viloyatning davlatga

tegishli korxona va tashkilotlari hujjatlarini jamlash, ulami saqlash va ulardan

foydalanish yO'lga qO'yilgan. Guliston shahriga xizmat kO'rsatish viloyat davlat arxivi xizmati doirasiga kiritilgan^^. Viloyat davlat arxivi dastlab 18 shtat birligida ish yuritishni boshlagan^^. Shuningdek, mazkur qaror bilan Sirdaryo shahrida Sirdaryo va Guliston tumanlariga xizmat kO'rsatuvchi Sirdaryo tumanlararo arxivi, Yangier shahri va Yangier tumaniga xizmat kO'rsatuvchi Yangier tuman arxivi, Jizzax shahri va tumanlariga xizmat kO'rsatuvchi Jizzax tuman davlat arxivi, Kirov pasyolkasida Kirov hamda Paxtaorol tumanlariga xizmat kO'rsatuvchi Kirov

O Q

lumanaro arxivlari tashkil etilgan va ularda ham ish yuritish yO'lga qO'yilgan .

Ushbu hujjatlar orasida shuningdek, Sirdaryo viloyat arxivining yilHk hisobotlari va ularga yozilgan tushuntirish xatlari O'ziga xos ahamiyatga ega qimmatli hujjatlar sirasiga kiradi. Chunki, ushbu hujjatlar asosida yillar davomida viloyat davlat arxivi tomonidan amalga oshirilgan ishlar rejasi va ijrosining ta'minlanganlik holatini yaqqol tasawur qilish mumkin^^. Bunda Sirdaryo viloyat ijroiya qO'mitasi qoshidagi viloyat arxiv boshqarmasi, viloyat davlat arxivi va uning filiallari bO'lgan tuman arxivlarining shtat birliklari, ularga belgilangan maosh miqdori kO'rsatilgan hujjatlar mavjud. Shuningdek, fond hujjatlari orasida arxivlarda davlat tomonidan ajratilgan shtat birligidan tashqari xO'jalik hisobidan faoliyat yurituvchi 20 kishidan iborat qO'shimcha arxiv xizmatchilarining xizmat doiralari hamda ularga belgilangan lavozim va maoshlari miqdorlari haqida ma'lumotlar mavjud.

Mazkur fond hujjatlarini O'rganish davomida viloyat davlat arxivi dastlab 18 shtat birligida ish yuritishni boshlagani'^°, tuman arxivlari shtat birligi esa dastlab 8 tani tashkil etgani"^' ma'lum boidi. Ular quyidagi lavozimlardan iborat boigan:

1. Arxiv boshligi - 1 ta;
2. Katta ilmiy xodim - 4 ta;
3. Ilmiy xodimlar - 5 ta;

SVDA F-91, p-l,yj.-56,113-varaq.
" SVDA F-91, p-1, yj.-56, 115-varaq.
3 8 SVDA F-91, p-1, yj.-267,160-varaq.
SVDA. F.91. P.I., yj.-267. 172-varaq.
SVDA F-91, p-1, yj.-56, 115-varaq.
"'O'sha hujjat. 116-varaq.

4. Katta arxiviariuslar - 2ta;
5. Hisobchi - 1 ta;
6. Farrosh- 1 ta;
7. Qorovul ~ 3 ta;
8. Sekretar-mashinist - 1 ta.

Jami 18ta^^

Viloyat arxivi fihallarining har birida dastlab faqat bittadan ilmiy xodimlar va bir nafardan nazoratchilar faoliyat yuritishgan"^^.

Sirdaryo viloyat ijroiya qO'mitasi qoshidagi viloyat arxiv boshqarmasida esa bO'Hm boshliғi, asosiy faoliyat bO'yicha katta ilmiy xodim hamda sekretar- mashinistka lavozimlari mavjud bO'lgan'^'^.

Viloyat arxivining "Davlat boshqaruvi" bO'limida, keltirib O'tilganlardan tashqari, boshqaruvning turli sohalariga oid yana bir qator fondlarda qimmatli hujjatlar mavjud. Ular:

- F-2. "Guliston tuman ijroiya qO'mitasi" (1927-1992 yillar, yiғmajildlar soni 1444 ta);
- F-73. "Qizil armiya va ishchi deputatlar kengashi MirzachO'l uezdi ijroiya qO'mitasi" (1918-1926-yillar, yiғmajildlar soni 42 ta);
- F-75. "MirzachO'l tuman Toshkent ijroiya qO'mitasi deputalarini saylash saylov komissiyasi" (1955-1963-yillar, yiғmajildlar soni 9 ta);
- F-101. "Sirdaryo viloyat xalq-nazorat qO'mitasi" (1966-1990-yillar, yiғmajildlar soni 1891 ta);
- F-102. "Guliston shahar xalq-nazorat qO'mitasi" (1966-1990-yillar, yiғmajildlar soni 760 ta);
- F-117. "Sirdaryo viloyat ijroiya qO'mitasining narxlash bO'limi" (1967-1989-yillar, yiғmajildlar soni 4 ta);

"^O'shahujjat. 115-varaq.
"^O'sha hujjat. 116 varaq.
SVDA F-91, p-1, yj.-267,

- F-127. "Sirdaryo viloyat bosmaxonasi" (1968-1992-yillar, yiғmajildlar soni 317 ta);

- F-190. "SSSR Ministrlar Kengashi qoshidagi din ishlari bO’yicha kengashi" (1944-1989-yillar, yiғmajildlar soni 323 ta).

Arxivning mazkur fondlari hujjatlarida viloyat hayotiga oid muhim voqealarga oid qimmatbaho hujjatlar jamlangan.

Viloyat arxivining "Rejalashtirish va statistika, davlat standarti" bO’limida jami uchta fond mavjud bO’lib, ularda 1387 ta yiғmajildda hujjatlar jamlangan. Bular:

- F-11. "MirzachO’l kartochkalar byurosi" (1942-1947-yillar, yiғmajildlar soni 11 ta);

- F-119. "Sirdaryo viloyat ijroiya qO’mitasining rejalashtirish komissiyasi" (1968-1979-yillar, yiғmajildlar soni 748 ta);

- F-144. "Sirdaryo viloyat mehnat bO’limi" (1961-2001-yillar, yiғmajildlar soni 628 ta).

Mazkur bO’limda jamlangan fondlaming barchasi mustaqillikka qadar tashkil etilgan. Ulardagi hujjatlaming asosiy qismi sovet davriga oid bO’lib, faqat 144-fond hujjatlari orasida mustaqillik davriga oidlari mavjud.

Viloyat davlat arxivining "Sanoat" nomli bO’limida 27 ta fond tarkibida 6,5 mingdan ortiq yiғmajildda jamlangan hujjatlar saqlanadi. Mazkur bO’lim hujjatlari viloyat sanoat ishlab chiqarishi tarixiga oid hujjatlar majmuidan iborat. Ushbu bO’limdan jamlangan arxiv fondlarining asosiy qismi mustaqillikka qadar tashkii etilgan. Ulaming bir qismida aynan sovet davrida yaratilgan hujjatlar jamlangan bO’lsa, bO’limga kiritilgan fondlaming aksariyat qismida viloyat sanoat tashkilotlarining mustaqillik yillaridagi faoliyati tarixiga oid hujjatlar ham jamlangan. Bulardan eng muhimlarini keltirib O’tamiz:

- F-17. "MirzachO’l tuman mehnat arteli" (1939-1959-yillar, yiғmajildlar soni 75 ta);

- F-33. "MirzachO’l kooperativining Staxanov nomli arteli" (1946-1949- yillar, yiғmajildlar soni 1 ta);

- F-49. "Guliston tajriba-ta'mirlash mexanika zavodi /ORMZ/" (1949-1999- yillar, yiғmajildlar soni 464 ta);

- F-55. "Uzsexozximiya Sirdaryo viloyat ishlab-chiqarish birlashmasi" (1979-1993-yillar, yiғmajildlar soni 42 ta);

- F-59. "Guliston paxta tozalash zavodi" (1921-1997-yillar, yiғmajildlar soni 1078 ta);

- F-104. "Guliston baliqchilik xO’jaligi" (1971-1995-yillar, yiғmajildlar soni 39 ta);

- F-135. "Sirdaryogaz viloyat ishlab chiqarish birlashmasi" (1963-2006- yillar, yiғmajildlar soni 1134ta);

- F-135. "Sirdaryo viloyat elektrotarmoqlar korxonasi" (1963-2000-yillar, yiғmajildlar soni 1354 ta);

- F-140. "Sirdaryo viloyat mahalliy sanoat boshqarmasi" (1968-2001-yillar, yiғmajildlar soni 716 ta);

- F-208. "Sirdaryo viloyat neft mahsulotlari korxonasi" (1975-2001-yillar, yiғmajildlar soni 194 ta) va boshqalar'^^

Viloyat mahalliy sanoat boshqarmasi va unga qarashli davlat hamda nodavlat tashkilotlarining hujjatlari jamlangan yuqorida keltirib O’tilgan hamda ilovalarda kO’rsatib O’tilgan qator fondlardagi hujjatlardan viloyatda sanoat ishlab chiqarishining yO’lga qO’yilishi, rivojlantirilishi, ulaming yillar davomidagi kO’rsatkichlari statistikasi hamda sanoat mollariga qO’yilgan davlat standarti talablari tO’ғrisida ma'lumotlami bilib olish mumkin.

Viloyat davlat arxivining tO’rtinchi bO’limi "Qishloq xO’jaligi, O’rmon, suv xO’jaligi" deb nomlanadi. Mazkur bO’limda 45 ta fond rO’yxatdan O’tkazilgan. Ulaming bir qismi, xususan, F.9, F.12, F.16, F.18, F.21, F.27, F.37, F.38, F.41, F.57, F.58, F.66, F.70-fondlar hujjatlari Sirdaryo viloyat arxivi filiallariga berilgan. Yuqorida sanab O’tilgan fondlar nomi ilovada keltirilgan'^^.

[45] Ilova 1. "Sanoat" nomli uchinchi bO’lim fondlari rO’yxati. 3-4 varaqiar.

Ilova I. "Qishloq xO’jaligi, O’rmon, suv xO’jaligi" nomli tO’rtinchi bO’lim Fondlari rO’yxati. 5-7 varaqlar.

F.82. "MirzachO'l qurish tizimi boshqarmasi" nomli fond hujjatlari esa O'zbekiston Respublikasi Markaziy Davlat arxiviga topshirilgan.

Mazkur bO'lim tarkibiga kiritilgan quyidagi fondlar hujjatlari orasida viloyatning qishloq va suv xO'jaligi tarixiga oid manbalar uchratish mumkin. Bular:

- F-89. "Sirdaryo viloyat qishloq xO'jalik boshqarmasi /Agroprom/" (1968-1990-yillar, yiғmajildlar soni 3338 ta);
- F-133. "Sirdaryo viloyat suv inshootlari boshqarmasi" (1963-1996-yillar, yiғmajildlar soni 628 ta);
- F-145. "Sirdaryo viloyat O'rmon xO'jaligi" (1962-2005-yillar, yiғmajildlar soni 205 ta);
- F-177. "Qishloq xO'jalik Vazirligining Sirdaryo viloyat O'simliklami himoya qiUsh boshqarmasi" (1968-1977-yillar, yiғmajildlar soni 213 ta);
- F-145. "Sirdaryo viloyat veterinariya boshqarmasi" (1985-2001-yillar, yiғmajildlar soni 276 ta) va boshqalar. BO'lim fondlarining tO'liq rO'yxati ilovada keltirilgan"^^.

Arxivning ushbu bO'limi tarkibiga kiritilgan fondlaming aksariyat qismi mutaqillikka qadar tashkil etilgan, lekin ularda viloyat qishloq, O'rmon va suv xO'jaligiga tegishli tashkilotlaming mustaqillik yillaridagi faoliyati tO'ғrisidagi hujjatlar ham joy olgan. Shuningdek, bO'limning 9 ta fondi mustaqillik yillarida tashkil etilgan bO'lib, ular haqida bitimv malakaviy ishining keyingi pargrafida tavsif beriladi.

Arxivning "Qurilish va arxitektura" deb nomlangan 23 ta va "Transport" deb nomlangan oltinchi bO'limida 6 ta, jami 29 ta fondni O'z ichiga olgan bO'limlar hujjatlari ham sovet, ham mustaqillik davriga oiddir. Quyidagi fondlar hujjatlarida viloyat jamoat binolarining qurilishi va ulardan foydalanish tarixiga oid qimmatli ma'lumotlar jamlangan. Xususan, F-85. "Sirdaryo viloyat yO'l qurilish boshqarmasi" (1949-1962-yillar, yiғmajildlar soni 61 ta) , F-138. "Sirdaryo

Ilova 1. "Qishloq xO'jaligi, O'rmon, suv xO'jaligi" nomli tO'rtinchi bO'Iim Fondlari rO'yxati. 5-7-varaqIar.

viloyat qurilish va arxitektura bO’limi" (1963-1987 yillar, yiғmajildlar soni 284 ta) va boshqa fondlar hujjatlari bunga misol bO’ladi. BO’limlar fondlari tO’liq rO’yxati ilovada keltirilgan'^^.

Beshinchi bO’lim fondlaridan 15 tasi mustaqillikka qadar, 8 tasi esa mustaqillik davrida tashkil etilgan. Fondlaming bir qismi, xususan, F.29, F.40, F.44, F.84. viloyat arxivining filiallariga berilgan.

Oltinchi bO’lim fondlarining barcha mustaqillikka qadar bO’lgan davrda tashkil etilgan, lekin ularda viloyatning avtoyO’l boshqarmasiga qarashli tashkilotlaming mustaillik yillaridagi faoliyatiga oid hujjatlari ham jamlangan.

Viloyat davlat arxivida mavjud hujjatlaming guvohlik berishicha 1927-yil 3- fevralda Mirzachoi shahar ishchi, dehqon va qizil armiya deputatlari soveti a'zolarining saylovi bO’lib O’tgan. Tanlab olingan ijroiya qO’mitasi sovetining qoshida viloyat xalq ta'limi bO’limi joylashgan bO’lib, u quyidagi vazifalami bajargan (1927-1944 y.):

- O’sib kelayotgan avlodning umumta'lim olishini rivojlantirish;
- katta yoshlilar O’rtasida savodsizlikni yO’qotish;
- bolalar qarovsizligini oldini olish;
- O’quvchi yoshlar O’rtasida poinerlik va ommaviy harakatlami rivojlantirish;
- kutubxona va muzey ishini rivojlantirish;
- aholi madaniyatini oshirish va boshqalar.

Mazkur bO’lim kO’plab masalalar yechimini topish maqsadida quyidagi bO’limlarga bO’linib ish yuritgan:

- bolalar maydonchasi;
- intematlar;
- bolalar uyi;
- pionerlar uyi;
- dehqon yoshlar maktabi;
- kutubxonalar;

48 Ilova 1. "Qurilish va arxitektura" nomli tO’rtinchi bO’lim Fondlari rO’yxati. 8-10-varaqlar.

- O’quv-uylari;
- muzeylar;
- klublar;
- kinochilar uyi;
- teatr va boshqaiar'^^.

1965-yil fevral oyidan Xalq talimi bO’limi tasarrufidan bibliotekalar, muzeylar, klublar hamda kino hamda teatr kabi madaniyat muassasalari ajratib olingan va viloyat madaniyat ishlari boshqarmasi nazoratiga olingan°.

Viloyat davlat arxivining "Madaniyat, ma'rifiat, taxririyat, madaniy oqartuv" bO’limida mavjud viloyat madaniyati tarixini aks ettiruvchi arxiv fondlarini tadqiq etish jarayonida quyidagi qiziqarli manbalarga duch kelish mumkin.

Viloyat madaniyat boshqarmasi hujjatlari F.45 "Toshkent viloyat ijroiya qO’mitasi madaniyat boshqarmasining MirzachO’l kolxoz va sovxozlari tresti", F- 46. "Guliston tuman madaniyat bO’limining madaniyat uyi" F-46. "Guliston tuman ijroiya qO’mitasining kinofikatsiya bO’limi" (hozirda mazkur fondlar hujjatlari Sirdaryo tuman davlat arxiviga berilgan), F-47. "Guliston tuman ijroiya qO’mitasining kinofikatsiya bO’limi" hamda F-48 "Guliston tuman madaniyat bO’limi" (hozirda mazkur fondlar hujjatlari Guliston tuman davlat arxiviga berilgan) fondlar bilan belgilangan.

Shuningdek, viloyat davlat arxivining "Madaniyat, ma'rifiat, taxririyat, madaniy oqartuv" bO’limining F-123."Sirdaryo viloyat kinofikatsiya bO’limi", F- 124."Sirdaryo viloyat madaniyat boshqarmasi" hamda F-158."Sirdaryo viloyat ilmiy-metodik markazning Xalq ijodiy uyi" kabi fondlar hujjatlari 1963-2004- yillarga oid. Mazkur fondlarda jami 1339 ta yiғmajild mavjud bundan 18 tasi mustaqillik yillariga mansub bO’lib, qolgani sovet davriga tegishlidir.

Sirdaryo viloyati madaniyati boshqarmasi tarixiga tO’xtaladigan bO’lsak, viloyat madaniyati boshkarmasi Sirdaryo viloyati soveti deputatlari Ijroya qO’mitasining 1963-yil 15-iyunda 4/89-sonli qarori bilan tashkil etilgan. O’sha

SVDA. F.12. P.I., y.j.29., 2-3 varaqlar.
SVDA F.96. P.l. y.j.l9., 3-varaq.

vaqtda Sirdaryo viloyati madaniyati boshqarmasi Sirdaryo viloyati ijroya qO'mitasiga hamda O'zSSR Madaniyati Vazirligiga bO'ysungan.

Ushbu davrda viloyat madaniyati boshqarmasiga quyidagi muassasalar tegishh edi:

- shahar va tuman madaniyati bO'limlari (Guliston shahar, YAngier, Sirdaryo, Jizzax, Kirov va Paxtaorol tumanlari);
- viloyat kinolashtirish bO'Hmi;
- viloyat pohgrafiya sanoati bO'limi;
- viloyat leksiya byurosi;
- viloyat radioeshittirishlar bO'hmi;
- viloyat xalq iqtisodiyot uyi;
- viloyat madaniyat uyi;
- viloyat O'lkashunoshk muzeyi;
- viloyat kutubxonasi;
- viloyat san'at bO'Hmi;
- viloyat F.Xodjaev nomidagi musiqa, drama va komediya teatri^V

Sirdaryo viloyati Madaniyat boshqarmasi hujjatlari Sirdaryo viloyati davlat arxiviga 1963-yildan kehb tushgan. Mazkur tashkilot hozirgi kunda ham O'z faoliyatini davom ettirib kelmoqda.

Arxivning qiziqarh fondlar sarasiga F.XO'jaev nomidagi viloyat musiqah drama va komediya teatri ham kiradi. Teatr faoliyatiga doir hujjatlar 188-fondda jamlangan. Bu fonda jami 179 ta yiғmajild bO'lib, undan 119 tasi sovet davriga, qolgan 60 tasi teatming mustaqillik yillaridagi faoliyatiga tegishlidir.

1964-yilda Respublika Milliy Komiteti qaroriga binoan Alisher Navoiy nomli viloyat kutubxonasiga asos solindi. Mazkur kutubxona faoliyatiga oid hujjatlar arxivning 165-fonddida jamlangan bO'lib, jami 497 ta yiғmajilddan iborat. Fond hujjatlari 1964-yildan 2002-yilgacha bO'lgan davrga oiddir .[52]

"'SVDA. F.188. y.j.l9., 3-varaq.
^^ SVDA. F.165.y.j.l-20.

Sirdaryo viloyat davlat arxivining e'tiborga molik bO’limlaridan yana biri "Fan" nomli O’n uchinchi bO’limidir. Unda viloyatda fan va ta'lim hamda arxiv ishi kabi sohalarda ishning yO’lga qO’yilishi tarixiga oid muhim hujjatlar jamlangan. Mazkur bO’lim fondlari ham sovet davrida tashikil etilgan, lekin ulaming aksariyatida mustaqillik davri hujjatlari ham mavjud. Xususan, "Toslikent viloyati Guliston tumanlararo davlat arxivi" (fond hujjatlari 1941-1968-yillarga oid, yiғmajildlar soni 61 ta) nomli 71-fond hamda "Sirdaryo viloyat davlat arxivi" (fond hujjatlari 1963-2004-yillarga oid, yiғmajildlar soni 119 ta) deb nomlangan 80-fond hujjatlarida viloyatda arxiv ishining yO’lga qO’yilishi tarixini yorituvchi qimmatli hujjatlar mavjud. Shuningdek, bunda "G'.□ulom nomidagi Sirdaryo Davlat pedagogika instituti" nomli va boshqa fondlar doirasidagi hujjatlarda viloyatda oliy ta'lim muassasalarining tashkil etilishi va faoliyati tarixini y orituvchi huj j atlar j amlangan^^.

Xulosa qilib shuni aytish joizki, Sirdaryo viloyat davlat arxivida saqlanayotgan, mustaqillikka qadar mavjud bO’lgan fondlarda jamlangan hujjatlar ham O’zbek xalqi tarixining turli tomonlarini yorituvchi noyob hujjatlar davlat va jamiyat hayotida muhim O’rin egallashi shubhasizdir.

Viloyat davlat arxivida saqlanayotgan fondlar hujjatlari orasida eng qadimiysi 1918-yilga borib taqaladi. Mazkur fondlar hujjatlaridan vatanimiz, shu jumladan viloyat tarixiga oid bir qator ilmiy maqolalar hamda qO’lyozma asosidagi kitoblar yaratish mumkin, Mazkur ishda bitiruv malakaviy ishiga qO’yilgan talablardan chetga chiqmaslik maqsadida imkon darajasida qisqartirib, faqatgina ayrim fondlargagina tavsif berildi (Viloyat arxivida mavjud fondlaming tO’liq rO’yxati ilova qilinadi)^"^.

^^ SVDA. F.182; F.186; F.230. Ilova 1. SVDAda mavjud fondlar va fondlar tarkibi tO’ғrisidagi ma'lumoti. - 24 varaq.

II.2. Mustaqillik yillarida tashkil etilgan yangi fondlar

Mustaqillik yillarida respublika Davlat arxiv fondi O’zbekiston Respublikasi Miliiy arxiv fondiga aylantirildi. Bu respublika miqiyosida saqlanayotgan qimmmatli arxiv hujjatlari hajmining keskin ortishiga olib keldi. Milliy arxiv fondiga endilikda nafaqat davlat tashkilotlari, korxona va muassasalari hujjatlari, balki nodavlat tashkilotlarining qimmatli hujjatlari jamlanadigan hamda saqlanadigan bO’ldi.

Buning natijasida respublika arxiv muassasalarida yangi mustaqilHk yillarida yaratilgan fondlar paydo bO’ldi. Barcha markaziy va viloyat davlat arxivlarida bO’lgani kabi, Sirdaryo viloyat davlat arxivida ham mavjud fondlardan tashqari bir qator yangi arxiv fondlari tashkil etildi.

Mazkur bitiruv-malakavaiy ishini yozish davomida Sirdaryo viloyat davlat arxivi tarixi va faoliyatini hamda unda jamlangan hujjatlami O’rganish jarayonida qO’lga kiritilgan ma'lumotlarga kO’ra, 1963-yil 15-iyunda tashkil etilgan Sidaryo viloyat davlat arxivida mavjud fondlaming asosiy qismi sovet davrida tashkil etilgan. Ammo mazkur fondlaming aksariyat qismida, xususan, Sirdaryo viloyatida joylashgan va viloyat davlat arxivining jamlov manbai hisoblangan davlat tashkilotlari, muassasalari va korxonalarining respublikamiz mustaqillikka erishgandan keyingi yillardagi faoliyatini O’zida aks ettirgan hujjatlari ham jamlangan.

Hozirgi kunda viloyat davlat arxivining 17 ta bO’limida 406 ta fond doirasida 160200 saqlov birligidagi hujjatlar saqlanmoqda. Arxiv bO’limlarining har birida mustaqiUik yillarida jamlangan hujjatlar mavjud. Shuningdek, respublikamiz mustaqilligi e'lon qilingandan keyin O’tgan davr mobaynida Sirdaryo viloyat davlat arxivida 55 ta yangi fondlar tashkil etilgan. Mustaqillik davrida yuqorida ta'kidlaganimizdek, Davlat arxiv fondining Milliy arxiv fondiga aylantirilishi munosabati bilan nafaqat davlat tashkilotlari balki, nodavlat tashkilotlari, muassasa va korxonalarining hujjatlarini jamlagan fondlar ham tashkil etilgan. Quyidagilar bunga misol bO’ladi.

Arxivning "Davlat boshqamvi" nomli birinchi bO’hmining F-272. "Qimmatli qoғozlar bozori faohyatini muvofiqlashtirish va nazorat qihsh markazi Sirdaryo hududiy bO’limi" nomii fond hujjatlari mustaqillik davrida tashkil etilgan (1996-2002 yillar, yiғmajildlar soni 36 ta) va mazkur davr hujjatlarini O’zida jamlagan.

"Rejalashtirish, statistika, davlat standarti" nomli ikkinchi bO’hmiga kiritilgan F-144. "Sirdaryo viloyat mehnat bO’limi" (1961-2001 yillar, yiғmajildlar soni 628 ta) fondi hujjatlari orasida mustaqillik davriga oidlari mavjud.

"Sanoat" nomli uchinchi bO’limiga kiritilgan quyidagi fondlar mustaqillik davrida tashkil etilgan:

- F-202. "Sirdaryo savdo uyi aksionerlik jamiyati" (1992-1995-yillar, yiғmajildlar soni 3 ta);
- F-205. "Sirdaryo Guliston gO’sht-sut savdo aksionerlik jamiyati" (1996-1998-yillar, yiғmajildlar soni 38 ta);
- F-213. "Guhston "Poyabzal aksionerlik jamiyati" (1993-1996 yillar, yiғmajildlar soni 14 ta);
- F-214. "Gazballon apparatlari bO’yicha O’zbekiston-Rossiya ochiq turdagi aksionerlik jamiyati" (1995-1996-yillar, yiғmajildlar soni 6 ta);
- F-220. "Sirdaryo don aksionerlik jamiyati" (1992-2001-yillar, yiғmajildlar soni 49 ta);
- F-224. "Guliston neft mahsulotlari bazasi" (1995-2004-yillar, yiғmajildlar soni 68 ta);
- F-227. "Sarboteks O’zbekiston-Rossiya qO’shma korxonasi" (1995-2006- yillar, yiғmajildlar soni 52 ta);
- F-279. "Sirdaryo magistral elektro-tarmoqlari korxonasi" (2002-2004- yillar, yiғmajildlar soni 14 ta) va boshqalar^^

[55] Ilova 1. "Sanoat" nomli uchinchi bO’lim Fondlari rO’yxati. 3-4 varaqlar.

Viloyat davlat arxivining "Qisliloq, O’rmon hamda suv xO’jaligi" deb nomlangan tO’rtinchi bO’limida sovet davrida tashkil etilgan va mustaqiUik davriga oid hujjatlar bilan tO’ldirib borilayotgan fondlardan tashqari 9 ta fondga aynan mustaqillik davrida asos solingan. Xususan,

- F-232. "Sirdaryo viloyati "KEYS" texnik servis markazi" (1997-2006- yillar, yiғmajildlar soni 19 ta);
- F-238. "Sirdaryo viloyati O’simliklami himoya qilish va agro-kimyoviy tadqiqotlar markazi" (1996-2001-yillar, yiғmajildlar soni 63 ta);
- F-239. "O’zsuvloyiha institutining ekspeditsiyasi" (1999-2007-yillar, yiғmajildlar soni 37 ta);
- F-232. "Sirdaryo viloyati O’rmonchilik xO’jaligi" (1996-1999-yillar, yiғmajildlar soni 9 ta);
- F-232. "Sirdaryo suvhovza boshqarmasi" (1997-2007-yillar, yiғmajildlar sbni 25 ta) va boshqalar.

"Qurilish va arxitektura" deb nomlangan 23 ta fonddan tashkil topgan bO’limining 6 ta fondiga mustaqillik yillarida asos solingan. Bunda jami 353 ta yiғmajildda jamlangan hujjatlar saqlanmoqda. Ularda viloyatda yangi qurilgan jamoat binolari hamda avtomobil yO’llaridan foydalanishni tashkillashtiruvchi davlat va nodavlat tashkilotlarining hujjatlari saqlarmioqda. Bunda saqlanayotgan e'tiborga molik fondlar sirasiga quyidagilami kiritish mumkin.

- F-245. "Guliston avtomobil yO’llaridan foydalanish boshqarmasi" (1992-2004-yillar, yiғmajildlar soni 65 ta);
- F-296. "Sirdaryo viloyat "Ermulkkadastr" boshqarmasi" (1997-2004- yillar, yiғmajildlar soni 37 ta) va boshqalar.

Viloyat davlat arxividan joy olgan "Qurilish va arxitektura" bO’limiga tegishli hujjatlarda viloyatda joylashgan qurilish montaj boshqarma va tashkilotlarining hujjatlarida quyidagilar keltirib O’tilgan.

- me'morchilik ishlarini boshqarish va rejalashtirish;
- me'morchilik ishlari va qurilish sifatini nazorat qiliish;
- jamoat binolarini qayta tiklash va muhofaza qilish.

- boshqarmaning markaz bilan yozishma xatlari;
- yilhk hisobotlari;
- qurihsh ob'ektlarini qabul qilish va topshirish dalolatnomalari;
- qurilish va me'moriy yodgorliklami ta'mirlash uchun ajratilgan sarf-harajat materiallari va boshqalar^^.

O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 11-martdagi qaroriga asosan, Respublikada televideniya va radio eshittirish ishlarini yaxshilash maqsadida viloyat teleradio eshittirish qO’mitasi viloyat teleradio eshittirish kompaniyasiga aylantirildi.

Viloyat davlat arxivining "Aloqa, radio va televidenie" nomli bO’limida 1963-yildan 2005-yilgacha bO’lgan hujjatlar saqlanadi. Unda 9 ta fond mavjud bO’lib, ulaming 3 tasi mustaqillik yillarida tashkil etilgan. Mazkur fondlardan biri 1963-yilda tashkil etilgan va bunda hozirgi kungacha viloyat teleradio kompaniyasi hujjatlarini jamlab kelayotgan "Sirdaryo viloyati radio qO’mitasi /Teleradio kompaniyasi/" nomli 120-fondda quyidagi hujjatlar mavjud:

- O’zteleradioning asosiy faoliyatiga doir buymqlar, qarorlar va yozishmalar;
- viloyat hokimligi bilan asosiy faoliyatga doir yozishmalar;
- shtatlar jadvali;
- moliyaviy rejalar;
- asosiy faoliyat bO’yicha tadbirlar rejasi;
- O’zteleradio va viloyat hokimligiga yuborilgan axborot va ma'lumotlar;
- kompaniya raisining doklad materiallari;
- tO’la ma'lumotga ega bO’lgan xodimlar rO’yxati;
- kasaba uyushmasi hujjatlaridan iborat.

Shuningdek, mazkur bO’limda F-246. "Adolat kO’zgusi", "Zerkalo" rO’znomalari taxririyati (1995-2000-yillar, yj. soni 28 ta); F-248. "Sirdaryo telekom ochiq turdagi aksiyadorlik jamiyati" (1996-1999-yillar, yj. soni 48 ta); F- 252. "Gulistan" "Guliston yangiliklari" gazetalari taxririyati (1989-2000-yillar, yj. soni 51 ta); F-282. "Malham" rO’znomasi taxririyati (2001-2005-yillar, yj. soni 15

[56] SVDA. F.138. R.I., y.j.-2., 1-Baraq.

ta) va boshqa reklama tijorat studiyasinmg faoliyatlari bO’yicha bujjatlar jamlangan.

Arxivning "Savdo-umumiy ovqatlanish tarmoqiari" deb nomlangan bO’limining esa 3 ta fondi mustaqillik yillarida taslikil etilgan. Mazkur fondlaming deyarli barchasi xususiy korxonalar hujjatlaridan (90 ta yiғmajildda) iborat bO’lib, ulardan viloyatda aholiga xizmat kO’rsatish sohasida amalga oshirilgan ishlaming yO’lga qO’yihshi borasidagi ma'lumotlami olish mumkin^^,

Viloyat davlat arxivining "Xalq ta'limi, mutaxaassislami tayyorlash" deb nomlangan bO’limida jami 22 ta fond jamlangan bO’lib, ulaming 18 tasi mustaqillikka qadar va 4 tasi mustaqillik yillarida tashkil etilgan. Shunga qaramay, ulaming aksariyati mustaqillik davri hujjatlari bilan tO’ldirib borilmoqda. Mazkur bO’limda yangi tashkil etilgan fondlarda asosan mustaqillik yillarida ochilgan maktabgacha ta'lim muassasalari, kasb-hunar kollejlari hamda akademik litseylar fiujjatlari jami 163 tayiғmajilddajamlagan^^.

Mustaqilliki davrida tashkil etilgan yangi fondlari mavjud bO’limlardan yana biri arxivning "Viloyat adliya boshqarmasi, sud va prokuratura" bO’limidir. Bunda jami 12 ta fond mavjud bO’lib, ulardan 3 tasi mustaqillik davrida tashkil etilgan. Mazkur fondlaming 2 tasi shahar notarial idoralari va yana biri "Sirdaryo viloyat xO’jalik sudi" hujjatlarini jamlagan fondlardir. Ushbu fondlarda jami 4858 ta yiғmajildda jamlangan va hujjatlarining sanasi 1995-yildan 2006-yilgacha bO’lgan davmi O’z ichiga oladi^^.

Arxivning "Viloyat jamoat tashkilotlari" deb nomlangan bO’limida esa jami 32 ta fond jamlangan bO’lib, ulardan 2 tasi yangi fondlardir. Bular O’zbekiston Milliy arxiv fondining jamlov manbai rO’yxatiga kiritilgan nodavlat tashkilotlari, xususan, F-216. "Sidaryo viloyat "Soғlom avlod uchun" xalqaro xayriya jamғarmasining hududiy bO’limi" va F-286. "Sirdaryo invest" ma'suliyati

" Qarang: Ilova 1. SVDAning "Savdo-umumiy ovqatlanish tarmoqlari" nomli bO’Iimi fondlari. - 12 varaq. ^^ Ilova I. SVDAning "Xalq ta'Iimi, mutaxassislami tayyorlash" nomli bO’limi fondlari. - 17-18 varaqlar. Ilova 1. SVDAning "Viloyat adliya boshqarmasi, sud va prokuratura" nomli bO’limi fondlari. - 22-varaq.

cheklangan jamiyat hujjatlaridan tashkil topgan 27 ta yiғmajilddan iborat. Mazkur fond hujjatlarining sanasi 1993-1999-yillami O’z ichiga oladi.

Sirdaryo viloyatida joylashgan davlat va nodavlat tashkilotlari, muassasalari va korxonalaridan tizimli ravishda qabul qilinadigan shaxsiy tarkib hujjatlari Oqoltin tuman davlat arxivi (2008-yilda mazkur arxiv tarkibiga Xovos tuman shaxsiy tarkib hujjatlari bO’yicha davlat arxivi qO’shib yuborilgan) va Guliston shahar idoralararo shaxsiy tarkib hujjatlari bO’yicha davlat arxivlarida jamlash, saqlash va ulardan foydalanish yO’lga qO’yilgan.

Umuman olganda viloyat davlat arxivida mustaqillik yillarida tashkil etilgan fondlar arxivdan joy olgan O’zbekiston tarixini, xususan, Sirdaryo viloyati davlat va nodavlat tashkilotlari, muassasalari va korxonalari, bu yerda tavallud topgan va namunali hayot yO’lini bosib O’tgan tarixiy shaxslar hayoti hamda faoliyatiga oid qimmatli hujjatlar majmuini yanada boyitishda yordam beradi. Ushbu oltinga teng arxiv manbalarini kO’z qorachiғidek asrash va kelajak avlodga etkazib berish tarixchi va arxivshunos mutaxassislar uchun ham qarz ham farzdir.

II.3. Viloyat arxiv ishi sohasida erishilgan yutuqlar

Sirdaryo viloyat davlat arxivi tashkil etilgandan buyon viloyatda arxiv ishini tashkil etish va rivojlantirish respublikada sohaga oid qabul qilingan huquqiy- me'yoriy hujjatlarda keltirilgan tartib qoidalar asosida yO’lga qO’yilgan.

Mustaqillik yillarida viloyatda butun resrublikada bO’lgani kabi, arxiv ishini rivojlantirish hamda takomillashtirish borasida bir qator islohotlar amalga oshirildi. Xususan, respublikada arxiv ishini isloh qilish maqsadida qabul qilingan yangi huquqiy-me'yoriy hujjatlar asosida ishni tashkillashtirish va takomillashtirish ishlari tizimli ravishda amalga oshirilmoqda.

Xususan, Respublika Davlat arxiv fondi O’mida O’zbekiston Milliy arxiv fondi tashkil etilishi munosabati bilan arxivlarda, shu jumladan Sirdaryo viloyat davlat arxivi va uning filiallarida nafaqat davlat tashkilotlari, muassasa va korxonalari, balki nodavlat tashkilotlari hamda shaxsiy arxiv fondlari hujjatlarining

qimmatdorligi ekspertizasini tastikil etish va ekspertiza talablariga javob bergan qimmatli hujjatlami jamlash ishlari yO’lga qO’yildi.

Sirdaryo viloyat arxiv ishi boshqarmasi O’zR Vazirlar Mahkamasining 2004- yil 3-fevraldagi 49-sonli qaroriga asosan Respublikada arxiv ishini boshqarish masalasiga ham kO’zga kO’rinarli yangiliklar kiritildi, xususan, mahalliy arxiv boshqarmalari huquqlari kengaytirildi.

Arxivlarga qabul qilinayotgan hujjatlar hisobini oUsh va ularga egalik huquqini beruvchi hujjatlami rasmiylashtirish ishlari mustaqillik davrida qabul qilingan me'yoriy hujjatlarda keltirilgan talablar asosida amalga oshirilmoqda.

Sirdaryo viloyat arxiv muassasalarining bir nechtasi, xususan, viloyat davlat arxivining yangi binolar bilan ta'minlanishi va ulaming zamonaviy texnika vositalari bilan jihozlanishi mustaqillik yillarida viloyat arxiv sohasida erishilgan yutuqlar sirasiga kiradi.

Shuningdek, viloyat arxiv muassasalariga Ohy va O’rta maxsus ta'Hm muassasalarining "Arxivshunoslik" ta'lim yO’nalishi bO’yicha tahsil olgan mutaxassis kadrlaming jalb etilishi, ularda faoliyat yuritayotgan xodimlaming qayta tayyorlov hamda malaka oshirish kurslarida muntazam tahsil olishlariga imkon yaratilishini ham mustaqillik yillarida arxiv ishi sohasida amalga oshirilgan ijobiy natijalar qatorga kiritish mumkin.

Ma'lumki, arxivlaming, xususan, Sirdaryo viloyat davlat arxivining hisob hujjati hisoblangan "Arxiv ishi bO’yicha asosiy kO’rsatkichlaming bajarilishiga doir yillik umumiy hisoboti" kO’rsatkichlarida viloyat arxiv ishida qO’lga kiritilgan yutuqlar hamda kamchiliklar yaqqol O’z aksini topadi. Shu sababli mazkur paragrafni yoritishda mana shu hujjatga alohida e'tibor qaratib, undagi ma'lumotlar statistikasini keltirib O’tamiz.

Mustaqillik yillarida Sirdaryo viloyatida arxiv ishi sohasida erishilgan yutuqlar bunda quyidagicha aks etgan.

Hujjatlami jamlash va ulaming qimmatini ekpertiza qilish, hujjatlaming arxiv muassasalarida saqlanishni ta'minlash borasida amalga oshirilgan ishlar
yuzasidan hisobotda ma'lumotlar keltirilgan. 2007-yil mobaynida 4000 dan ortiq

muddati tugagan hujjatlar, 1297 ta tugatilgan tashkilotlar hujjatlari qabul qiUndi. XO’jahk hisobidagi arxivlar tomonidan rejadan tashqari 3927 ta doimiy saqlanadigan hujjatlar tartibga keltirilib rO’yxatga olindi.

Sirdaryo viloyat davlat arxivi va uning fihallari xodimlari arxiv fondlaridan foydalanishga katta e'tibor berganlar. Ulaming tashabbusi bilan tashkilotlar tarixiga oid hujjatlar borligi haqida tashkilotlarga ma'lumotlar berilgan. Bu ma'lumotlar tashkilotlaming yubileylarini nishonlashda manba sifatida qO’llanilgan. Misol uchun, arxivning 2007-yil umumiy hisobotida 32 ta tashkilotga ularga tegishli 10767 ta hujjatlar mavjudligi tO’ғrisida ma'lumot berilgan. Buning natijasida viloyat davlat arxivida 5 ta kO’rgazma tashkillashtirilgan. Bular:

1. O’zR yozuvchilar uyushmasi a'zosi, yozuvchi va jumalist T.Jamolovning ijodi;
2. Arxivlar tO’ғrisida Qonun - amalda;
3. ArxivlartO’ғrisidame'yoriy hujjatlarhaqida;
4. Shaxsiy j amg' armalar hujj atlari;
5. J.Umarqulov va Peshaғoriy ijodi.

Shu yili viloyat davlat arxivi hujjatlari asosida bir qator radioeshittirishlar va telekO’rsatuvlar tayyorlangan:

1. Viloyat arxiv ishining rivojlanishi;
2. Arxivlar tO’ғrisida Qonun - amalda;
3. Sirdaryo viloyat arxiv ishi boshqarmasi 9-oylik ish rejasi bajarilishi;
4. Viloyat davlat arxiviga qabul qilingan shaxsiy jamғarma hujjatlari asosida tashkil etilgan kO’rgazma (radioeshittirishlar);
5. "O’tmishsiz kelajak yO’q"
6. Viloyat arxiv ishini rivojlanishi (Sirdaryo viloyat televideniesida telekO’rsatuvlar).

Viloyat matbuot nashrlarida taqdim etilgan maqolalar:

1. "Fermer xO’jaliklarida ish yuritish hujjatlari"^°;

2. "Arxivlar tO’ғrisida Qonun - amalda' 561.

OepMep xyacajiHKjiapHfla HUI lopHTHiii xy>K>KaTJiapH. / AflOJiaT KysrycH, - rynHCTOH, 2007 H.

3. "Arxiv hujjatlari - bebaho
4. "Sirdaryo viloyati arxiv ishi boshqarmasi 9 oyiik ish rejasi bajarilishi""^.

Sirdaryo viloyat davlat arxivida saqlanayotgan tarixiy hujjatlar va foto eksponatlardan foydalanib 10 ta O’rta maktab va 1 ta kasb-hunar kolleji talabalariga ekskursiyalar va tarixiy darslar O’tkazildi^'^.

Mazkur yilda viloyat davlat arxivida 6 ta fond doirasidagi jami 4680 ta hujjatlar qayta ta'mirlangan, 7 ta fond tarkibidagi jami 2695 ta hujjat yangidan muqovalangan va tiklangan, arxivda saqlanayotgan hujjatlar hujjatlaming qimmatdorligi qayta ekspertiza qilinib, 128 ta O’ta qimatli hujjatlar sirasiga O’tkazilgan. Shuningdek, viloyat davlat arxivida saqlanayotgan 120 ta hujjatning sO’nayotgan matnlari qayta tiklangan. Arxivga suratli hujjatlami qabul qilish va ulami saqlash sharoitlari yaxshilangan hamda nodavlat tashkilotlari va shaxsiy fond egalaridan hujjatlami shartnoma asosida qabul qilish yO’lga qO’yilgan. Xususan, shu yili viloyat davlat arxiviga 163 ta suratli hujjat, 33 ta tashkilotdan shartnoma asosida 12916 ta hujjat qabul qilingan. Hujjatlami jamlashda tugatilgan tashkilotlar hamda vaqtinchalik saqlash muddati tugagan hujjatlami qabul qilishga e'tibor qaratildi. Hisob yili mobaynida 1530 ta tugatilgan tashkilotlar 3500 dan ortiq hujjatlar qabul qilingan^^.

Viloyat davlat arxivi tomonidan uning filiallari va idoraviy arxivlarga hujjatlar qimmatdorligini ekspertiza qilish borasida uslubiy yordamlar kO’rsatish, ulaming faoliyatini tekshirish hamda nazorat qilish chora-tadbirlari kO’rilgan.

Xususan, hujjatlami saqlashni takomillashtirish borasida quyidagi ishlar bajarildi:

- Sirdaryo viloyat davlat va nodavlat idoralari, tashkilotlari va korxonalarida O’zbekiston Respubiikasi Milliy arxiv fondi hujjatlarining saqlanish holati tO’ғrisidagi masala viloyatning barcha tuman va shahar hokimliklarida

ApxHBJiap TyrpHCHfla KonyH - aMajifla. / Cnpflape xaKHKaxH, RYJIHCTOH, 2007 H.
/loKyMeHTH apxHBa - 5ecueHHBiH aap. /ryjiHCTancKoe HOBOCTH, rynHCTaH, 2007 r.
CHpflape BHHOHTH apxHB HuiH OoniKapMacH 9 OHJIHK HIH pe>KacH Sa^apHJiHiuH. /ryjiHCTOH aHrHJiHKJiapn, fyjiHCTOH, 2007 H.
^"SVDAmng 2007 yil davomida arxiv ishi bO’yicha asosiy kO’rsatkichlaming bajarilishiga doir umumiy hisoboti va unga keltirilgan ilovalar. - 1-7-varaqIar.
65. O’sha hujjat. - 3-6-varaqiiap.

muhokama qilindi.

- Nazoratdagi barcha korxonalarga arxiv pasportini tuzishga yordam kO'rsatildi va shu bilan birga ularda mavzuli va kompleks tekshiruv O'tkazildi. Shuningdek, 65 ta tashkilotda ish yuritish bO'yicha konsultattsiyalar berildi, 70 dan ortiq idoraviy arxivlarda ekpert komissiyalari nizomlari kelishildi, xO'jalik hisobidagi guruhlar tomonidan 100 dan ortiq tashkilot arxivlari tartibga keltirihb, hujjatlari davlat arxivlariga topshirildi. Xususan, viloyat davlat arxivi xodimlari tomonidan 1354 ta hujjatlar doimiy saqlash uchun ajratib olingan.

Arxivning moddiy texnik bazasini mustahkamlash va rivojlantirish boraida qilingan ishlar quyidagilardan iborat:

- 2007-yilda viloyat davlat arxiviga 300 p.m. (jami 1.000.000 sO'mlik) metal javonlar O'matilgan;
- 8 ta (350.000 sO'mlik) O't O'chirish uskunalari sotib olingan;
- 1 ta kompyuter (850.000 sO'mlik);
- Ita kseroks (350.000 sO'mlik) apparati;
- 1000 dona korobka (2.000.000 sO'mlik) olib kelingan^^

Mazkur yilda Sirdaryo viloyat davlat arxivi Guliston tuman filiali uchun ajratilgan yangi binoning barcha hujjatxonalar, qO'riqlov va yonғindan xabar beruvchi, tutunga ishlaydigan (datchik DPD-1, ARR-1 luch UK) ogohlantiruvchi apparatlar bilan jihozlangan. Hujjatxonalarda kelajakda maxfiy hujjatlami saqlash talablariga javob beradigan maxsus xona ham mavjud. Hujjatxonalar har kuni bosh fond saqlovchi tomonidan nazorat qilinib, muxrlanadi va kaliti arxiv qorovuliga topshiriladi.

Viloyat davlat arxivida shu hisob yili mobaynida 4 ta xodim malakasini oshirib kelgan^^.

Sirdaryo viloyat davlat arxiviga byudjetdan tashqari mablaғlami jalb etish maqsadida pulli xizmatlar amaldagi qonun hujjatlarida keltirilgan tartib asosida

SVDAning 2007 yil davomida arxiv ishi bO'yicha asosiy kO'rsatkichlaraing bajarihshiga doir umumiy hisoboti va unga keltirilgan 20 ilova. - 7-varaq. ®^O'shahujjat. 23 ilova. -9-varaq.

yO’lga qO’yilgan. Xususan, ijtimoiy-huquqiy sO’rovlami bajarish borasida 98%, fuqarolaming murojaatlari esa 100% bajarilganini kO’rsatib O’tish mumkin^^.

Xulosa qilib shuni ta'kidlab O’tish joizki, mustaqillik yillarida Respublika arxiv ishida amalga oshirilgan tub O’zgarishlar, sohani rivojlantirish va arxiv muassasalarida ish ^oiritishni takomillashtirish maqsadida qabul qilingan huquqiy- me'yoriy hujjatlarda keltirilgan talablar Sirdaryo viloyat davlat arxivida ham joriy qilingan. Mustaqillikka erishilgandan keyingi qisqa davr mobaynida viloyat davlat arxivida doimiy saqlanadigan hujjatlar soni sezilarli darajada ortgan. Arxiv va uning saqlovxonalarida O’zRMAF hujjatlarini davlat saqloviga qabul qilish, ulami jamlash, saqlash hamda ulardan foydalanishni yO’lga qO’yish yaxshilangan. Viloyat davlat arxiviga hujjatlar saqlovini ta'minlash maqsadida talab darajasidagi yangi hujjatxonalar va Sirdaryo viloyat davlat arxivi hamda uning Guliston va Sirdaryo tuman filiallariga yangi binolar ajratildi. Viloyat arxiv muassasalari arxivchi va ish yurituvchi mutaxassislari malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

II.4. Arxiv ishi: kamchiliklar va ularni bartaraf etish chora-tadbirlari

Ma'lumki, mustaqillik yillarida barcha sohada bO’lgani kabi respublikamizda arxiv ishini isloh qilish, sohani rivojlantirish va takomillashtirishda muhim O’rin egallovchi huquqiy-me'yoriy hujjatlaming ishlab chiqilishi hamda ulami sohaga keng joriy etish borasida e'tiborga molik ishlar amalga oishirildi.

Shunga qaramay, respublikamizda arxiv ishini dunyoning yetakchi davlatlaridagi kabi jahon standartiga javob beradigan darajaga kO’tarish borasida hali yetarlicha tajriba va bilimga ega mutaxassislar hamda arxivlaming moddiy- texnik bazasi etarli emas.

Respublikamizda, shu jumladan, Sirdaryo viloyatida arxiv ishi va xizmatini yanada yaxshilash, uni rivojlantirish borasida, qolaversa sohaga oid qonunlaming

^O’sha hujjat. 24-25 ilovalar. - 9-varaq.

ijrosini tO'liq ta'miniash biian boғliq ayrim fikr-mulohazalar hamda echilmagan asosiy muammolar mavjud. Bular quyidagicha:

- avvalombor, respublikamizda arxiv sohasi xizmatchilari va arxivchi mutaxassis degan kasbning mavqei, nufuzini (boshqa xorijiy mamlakatlardagi kabi) kO'tarish lozim.

- mamlakatimiz arxiv sohasi xizmatchilari, xususan, mahalliy arxiv muassasalarida faoliyat yuritayotgan arxivchi mutaxassislarga O'z kasbiga bO'lgan hurmat, e'tibor xizmat vazifasiga bO'lgan ma'suliyat tuyғularini his etish darajasidagi imtiyozlami berish;

- ma'lumki, arxiv xodimlari, hatto kO'p yillik ish tajribasiga ega arxivchi mutaxassislar maoshi ancha past, shu munosabat bilan ulaming ish maoshini boshqa nufuzli kasb egalariniki kabi kO'tarish;

- mamlakatimizda arxivchilar kunini belgilash va xalqimizning qimmatbaho ma'naviy merosini kO'z qorachiғidek asrab, uni kelajak avlodga etkazib berishda O'z hissasini qO'shib kelayotgan shu kasb egalariga bO'lgan e'tibomi kuchaytirish;

- Respublikamizning bir qator Oliy va O'rta maxsus ta'lim muassasalarida "Arxivshunoslik" yO'nalish va bO'limlarining ochilgani va ularda mutaxasis kadrlaming tayyorlanayotganiga qaramasdan, nafaqat viloyatda, balki respublikamiz arxiv muassasalarida (davlat va nodavlat arxivlari va ulaming jamlov manbai hisoblangan idoraviy arxivlar) arxiv ishini rivojlantirishda muhim O'rin tutadigan, maxsus tayanch bilim va tajribaga ega mutaxassis kadrlaming yetishmasligidir. Bundan tashqari viloyat arxiv muassasalarida faoliyat olib borayotgan arxivchi mutaxassislaming O'rtacha ancha katta, shu munosabat bilan sohaga zamon bilan hamnafas, zamonaviy texnika vositalaridan unumli foydalana oladigan va shuning bilan birga tayanch bilim hamda malakaga ega yosh-mutaxassislami jalb etish arxiv ishini rivojlantirishda O'ziga xos ijobiy natija berishi e'tiborga molik ishdir.

- Respublika, shu jumladan, viloyat davlat arxivi, uning filiallarida faoliyat yuritayotgan yosh-mutaxassis kadrlami hozircha faqat respublikamizdagi oliy O'quv yurtlari va markazlaridagina imkon djarajasida malaka oshirishmoqda.

Vaholanki, ular jahonning yetakchi davlatlarida sohaga oid malakalami oshirishlariga imkon yaratiUshi zarur;

- Respublka, shu jumladan, Sirdaryo viloyati davlat arxivi va uning bir qator filiallariga yangi binolami foydalanishga topshirilganiga qaramasdan, viloyatning barcha arxiv muassasaiari binolari va ulaming hujjatlami jamlash, saqlash va ulardan foydalanishni yO’lga qO’yish borasidagi holati qoniqarli emas;

- Respublikamizda qoғoz asosli hujjatlami elektronlashtirish masalasiga katta e'tibor qaratihb borilayotgan bir davrda mahalliy arxiv muassasalarida hattoki arxiv muassasasida ish yuritish qoғozlarini zamon talabi darajasida yuritish uchun yetarli moddiy-texnik bazasi (kopyuter texnologiyalar, nusxa olish apparatlari- kserokslar, skanerlar va hujjatlami qayta ta'mirlash apparatlari va boqshalar)ning yetishmasligi achinarli hol. Bunday hol Sirdaryo viloyati arxiv muassasalarida ham mavjud bO’lib, ulaming moddiy-texnik bazasini yaxshilash, viloyatda arxiv ishini rivojlantirish va takomillashtirishda hal etuvchi O’rin tutishi haqiqatdir;

- Sirdaryo viloyat arxiv muassasalarida, xususan, viloyat davlat arxivida avtomatlashtirilgan ish O’rinlari yO’q. Ma'lumki, O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2008-yil 21-avgustdagi "Koreya Respublikasi hukumatining grant mablaғlarini jalb etgan holda O’zbekiston Respublikasi Markaziy Davlat arxivlarini rekonstruksiya qilish va ulaming texnik modemizatsiyalash chora- tadbirlari tO’ғrisidagi" PQ-949-sonli Qaroriga asosan, faqatgina O’zR MDAlari moddiy-texnik bazasi yaxshilanmoqda va mazkur arxivlarda mavjud hujjatlaming elektron kataloglari yaratilmoqda hamda O’ta noyob va alohida qimmatli hujjatlaming suғurta nusxalarini yaratishga e'tibor qaratilgan. Lekin viloyat davlat arxivlarida, shu jumladan, Sirdaryo viloyat davlat arxivida hujjatlaming elektron nusxalarini yaratish borasida ishlami amalga oshirish uchun imkon etarli emas. Shuningdek, mazkur arxivda mavjud fondlar va ulaming tarkibiga kiritilgan hujjatlaming elektron katalogi yaratilmagan.

- Bundan tashqari, Sirdaryo viloyat davlat arxivi tarixi va faoliyatini O’rganish davomida arxivning ilmiy axborot bO’limi faoliyati qoniqarli darajada emasligi aniqlangan. Ya'ni, arxiv hujjatlarining ilmiy-ma'lumotnoma apparati

tizimi talab darajasida emas. Bunda zamriy ma'lumotnomalar tO’liq tuzilmagan va ularda bO’lishi zamr ma'lumotlar talab darajasida emas.

- Sirdaryo viloyat davlat arxivida hujjatlami saqlash shart-sharoitlari yangi bino berilguncha talab darajasida emas edi. Viloyat davlat arxiviga foydalanish uchun berilishi rejalashtirilgan va yaqin kunlarda, ya'ni shu yilning 9-iyunida ochilishi rejalashtirilayotgan binoning ishga tushirilishi bilan mazkur muammolar hal etilishi kutilmoqda.

Umuman olganda, viloyat arxiv muassasalarida ishni yaxshilash maqsadida yuqorida keltirib O’tilgan muammolami hal etish chora-tadbirlarini kuchaytirish zarur. Shuningdek, viloyat arxiv muassasalarining moliyaviy ta'minotini kuchaytirish, aulaming axborot-ma'lumot xizmatlari spektorini yanada kengaytirish, arxiv faoliyatiga oid yangi xizmat turlarini joriy etish zamr.

Bundan tashqari, viloyat arxiv muassasalariga arxiv hujjatlarini jamlash, saqlash va ulardan foydalanishni yanada samarali foydalanishni yO’lga qO’yish sifatini oshirish maqsadida viloyat arxiv muassasalariga yangi zamonaviy kompyuter texnologiyalarini joriy etish va ular bilan ishlashni biladigan tayanch bilim va malakaga ega mutaxassis kadrlami jalb etishni tezlashtirish zamr.

Viloyat arxiv muassasalarida ish yuritishni yaxshilash maqsadida ularda yangi ish usullari joriy qilinishi kerak. Xususan, viloyat davlat arxivi va uning filiallarida respublikaning boshqa hududlaridagi arxiv muassasalari va jahonning yetakchi arxivlari tajribasini O’rganish maqsadida masofaviy O’quv kurslarini tashkil etish, boshqa arxivlar tajribalari va hujjatlaridan foydalanish uchun intemet tarmoғiga ulanish, arxivlararo elektron hujjat aylanishini yO’lga qO’yish zamr.

Sirdaryo viloyat davlat arxivining mustaqillik yillaridagi umumiy yillik hisobotlaridagi ma'lumotlami O’rganish davomida viloyat arxiv muassasalarida mavjud hujjatlaming nashr etilishi masalasi sust ekanligi aniqlandi. Hisobotlarda keltirilishicha, har hisobot yilida 5-6 tadan maqolalar viloyat gazetalarida chop etilganligi, viloyat radio va televideniyalarida bir qator eshittirish va kO’rsatuvlar berib borilganiga qaramasdan, arxivning boy merosini ma'lum bir ilmiy muammo
doirasida ilmiy-tadqiq etish masalasi e'tibordan chetda qolgani, arxiv hujjatlari

asosida maxsus tO’plamlarda hamda ilmiy-jumallarda materiallar chop etilmaganini kO’rish mumkin^^. Mazkur muammolamining yechimini topish maqsadida viloyat davlat arxivi tashabbusi bilan respublikaning Oliy va O’rta maxsus ta'lim muassasalarida ilmiy tadqiq etiiishini, respubhkada va xalqaro miqiyosda O’tkazilayotgan ilmiy-amaliy anjumanlarda arxiv hujjatlari tahlihni e'lon qilinishini yO’lga qO’yish zamr.

Ushbu kamchiliklami bartaraf etish chora-tadbirlari viloyat davlat arxivining kelgusi yillarda yechimini topishi zamr bO’lgan dolzarb muammolari sifatida istiqbolli rejalari sirasiga kiritilgan.

SVDAning 2013 yil davomida arxiv ishi bO’yicha asosiy kO’rsatkichlaming bajarilishiga doir umumiy hisoboti. 3-varaq.

XULOSA

Mazkur bitimv malakaviy ishini yozish jarayonida tadqiqotga jalb etilgan manbalar va mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili quyidagi xulosalami chiqarishga asos bO’ldi.

1. O’zbekiston Respublikasida viloyat davlat arxivlari tizimlari XX asming 1920-yillari boshlarida shakllana boshladi. Mazkur arxivlaming tizimi, arxiv ishini tashkil etish yuzasidan bir qator huquqiy-me'yoriy hujjatlar qabul qiUnib, ular asosida butun respublikada bO’lgani kabi viloyat miqyosida hujjatlami jamlash va saqlashga zamin yaratilgan.

2. Sirdaryo viloyatida arxiv 1963-yil 15-iyunda tashkil topgan bO’lib, uning faoliyatini shartli ravishda 2 bosqichga bO’lib tadqiq etish mumkin.

Birinchi bosqich - Sovet davrida arxiv ishining tashkil etilishi.

Ikkinchi bosqich - mustaqillik yillarida viloyatda arxiv ishning takomillashtirilishi.

3. Sovet davrida, ya'ni 1963-yil 15-iyunda Sirdaryo viloyati ijroiya qO’mitasining "Sirdaryo oblastida davlat arxivlarini tashkil qilish tO’g'risida"gi 4/89-sonli qaroriga asosan viloyat davlat arxivi tashkil etilgan va unda viloyatning davlat tashkilotlariga tegishli korxona va tashkilotlari hujjatlari jamlangan, saqlangan va ulardan foydalanish yO’lga qO’yilgan. Shuningdek, mazkur qaror bilan Sirdaryo shahridagi Sirdaryo tumanlararo arxivi, Yangiyer tuman arxivi, Jizzax tuman davlat arxivi, Kirov tumanlararo arxivlari tashkil etilgan va ularda ish yuritish yO’lga qO’yiigan.

4. Mustaqillik yillarida respublikamiz ijtimoiy-iqtisodiy hayotida tub islohatlar amalga oshirildi. Shu jumladan, respublika arxiv ishini rivojlantirish borasida qator huquqiy-me'yoriy hujjatlar qabul qilingan bO’lib, ushbu hujjatlar asosida arxiv muassasalarida ish yuritish yO’lga qO’yildi. Mazkur islohotlar viloyat davlat arxivida ham O’z aksini topgan. Buni mustaqillik yillarida viloyat arxiv muassasalarida ish yuritish yangi me'yoriy hujjatlarda keltirilgan talablar asosida amalga oshirilayotgani, viloyatda bir qator arxiv binolarini ta'mirlash va

rekanstruktsiya qilinishi, arxiv muassasalarini kompyuter texnologiyalari bilan ta'minlanganligi, mutaxassis kadrlar malakasini muntazam ravishda oshirib borilayotganligi va boshqalar misolida kO’rsatib O’tish mumkin.

5. Mustaqillik yillarida Sirdaryo viloyat davlat arxivi hujjatlarini O’rganishga katta e'tibor qaratilmoqda. Xususan, viloyat arxivlarida Sirdaryo viloyati tarixini ochib beruvchi tarixiy ahamiyatga ega bO’lgan qimmatli hujjatlar borligi aniqlandi, ular nafaqat Sirdaryo tarixida, balki O’zbekiston tarixini yoritishda ham ahamiyatlidir. Ushbu hujjatlar orasida Sirdaryodan yetishib chiqqan buyuk shaxslar hayotini ochib beruvchi bir qator noyob hujjatlar ham mavjudligi e'tiborga molikdir. Viloyat davlat arxivida saqlanayotgan hujjatlaming asosiy qismini madaniyat tarixini yorituvchi hujjatlar tashkil etadi. Ulami ilmiy muomalaga kiritish Vatanimiz tarixini xolis yoritishga katta xissa qO’shadi.

6. KO’rib chiqilgan davrlarda viloyat arxiv ishida ijobiy siljishlar sirasiga Sirdaryo viloyat davlat arxiviga arxiv ishini rivojlantirish uchun zaruriy zamonaviy texnika vositalari bilan jihozlangan yangi binoning foydalanishga topshirilishini kiritish mumkin.

7. KO’rib chiqilgan davrlarda viloyat arxiv ishida ijobiy siljishlar bilan bir qatorda kamchiliklar ham uchraydi. Mazkur muammolaming ayrimlari bugungi kunda ham O’z yechimini topmagan bO’lib, bularga Sirdaryo viloyat arxivining filiallari binolarining barchasi ham talab darajasida emasligi, mutaxassislaming yetishmasligi, viloyat davlat arxivi va uning filiallari zamonaviy texnika vositalari bilan yetarlicha ta'minlanmaganligini aytish joizdir.

8. Viloyat arxiv ishida kO’zga kO’ringan kamchiliklardan yana biri arxiv hujjatlari ilmiy-ma'lumotnoma apparati tizimining zamon talabi darajasida emasligidir. Bunga, viloyat arxiv tashkilotlarida, hattoki viloyat davlat arxivida arxiv kO’rsatkichining (putevoditel) yO’qligini misol qilib kO’rsatish mumkin. Mazkur muammoning hal etilishi arxiv hujjatlaridan foydalanishni sezilarli darajada osonlashtirish va sifatini yaxshilashga asos boiadi.

Mazkur bitimv-malakaviy ishi natijalaridan kelib chiqqan xolda quyidagilami tavsiya etish mumkin.

Sirdaryo viloyat arxiv muassasalari, xususan, viloyat davlat arxivi ilmiy-ma'lumotnoma apparati tizimini tubdan yangilash, ma'lumotnoma turlarini shakllantirish va mavjudlarini takomillashtirish zarur.

Viloyat davlat arxivida saqlanayotgan qimmatli hujjatlar tO’plam shaklida chop etilsa, undan ilmiy asarlar, ilmiy tadqiqotlar, arxivshunoslik yO’nalishi talablari uchun darsliklar, O’quv qO’llanmalar, ilmiy maqolalar, talabalaming bitiruv malakaviy ishi yozishlarida keng foydalanishiga imkoniyat beradi.

Viloyat davlat arxivida saqlanayotgan kino-foto-fono hujjatlar uchun alohida saqlov xonasini ajratilsa maqsadga muvofiq bO’ladi, chunki mazkur hujjatlar uchun alohida saqlov talablari mavjud. Bu bilan hujjatlardan foydalanish imkonini uzLiytirish mumkin.

Viloyat davlat arxivi hujjatlarining elektron nusxalarini yaratish va xalqimiz tarixi hamda madaniyatiga oid ma'lumotlami intemet tizimiga joylashtirish, ushbu materiallami doimiy ravishda yangilab, boyitib borish Sirdaryo viloyat davlat arxivi hujjatlarini keng miqiyosda tarғib qilish imkonini beradi.

Viloyat davlat arxivi faoliyatining bugungi kundagi yutuq va kamchiliklarini yoritadigan monografiya tayyorlab nashr qilinsa, O’zbekiston tarixining hozirgacha malum bO’lmagan ayrim qirralari yoritilgan bO’lar edi.

FOYDALANILGAN MANBA VA ADABIYOTLAR RO’YXATI

O’zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari

1. Karimov I.A. O’zbekiston XXI ars bO’saғasida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. - T.: O’zbekiston, 1997.
2. Karimov I.A. O’z kelajagimizni O’z qO’limiz bilan quramiz. - T.: O’zbekiston, 1999.
3. Karimov I.A. Tarixiy xotirasiz kelajak yO’q. - T.: Sharq, 1998.
4. Karimov LA. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - T.: Ma'naviyat, 2008.

Manbalar

O’zbekiston Respublikasi Markaziy Davlat arxivi

5. 399-fond. Turkiston Respublikasida arxiv ishi markaziy boshqarmasi.
6. 400-fond. O’zbekiston Respublikasi Bosh Arxiv boshqarmasi.

Sirdaryo viloyat davlat arxivining quyidagi bO’limlari hujjatlari

7. Davlat boshqaruvi
8. Rejalashtirish va statistika, davlat standarti
9. Sanoat
10. Qishloq, O’rmon, suv xO’jaligi
11. Qurilish va arxitektura
12. Transport
13. Aloqa, radio va televidenie
14. Savdo. Umumiy ovqatlantirish tarmoqlari
15. Ta'minot va tayyorlov
16. Moliyalashtirish, kredit, davlat suғurtasi
17. Uy-joy kommunal xO’jaligi, maishiy xizmat
18. Xalq ta'limi, mutaxassislami tayyorlash
19. Fan

20.Madaniyat, ma'rifat, tahririyat, madaniy oqartuv

21.Soғliqni saqlash va ijtimoiy ta'minot, sport

22. Adliya, sud, prokuratura, xO’jalik sudi

23. Jamoat tashkilotlari

24. "O’zarxiv" agentligi joriy arxivi 2009-2010 yildagi statistik ma'lumotlari.

25. Sirdaryo viloyat dalat arxivi saqlovidagi fondlar va fondlar tarkibi tO’ғrisida umumiy ma'lumot.

26.Sirdaryo arxiv ishi boshqarmasining 1996-2012 yillar uchun hisobotlari.

yaP KOHyH xyJKJKaxjiapH

27.0'zR "Arxivlar tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent. 1999-yil, 15-aprel.

28.0'zR Vazirlar Mahkamasining "O’zRda arxiv ishini boshqarishni yanada takomillashtirish tO’ғrisida"gi 49-sonli Qarori // O’zR qonun hujjatlari tO’plami, 2004 y., 5-son, 53-modda; 2008 y., 35-36-son, 347-modda; 2010 y., 23-son, 183-modda, 42-43-son, 362-modda; 2011 y., 45-46-son, 470- modda.

29. O’zR Vazirlar Mahkamasining "Arxiv ishi bO’yicha me'yoriy hujjatlami tasdiqlash tO’ғrisida" 482-sonh Qarori. - Toshkent, 1999-yil 30- oktyabr.

30. O’zR "Elektron raqamli imzo tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent, 2003-yil 11-dekabr;

3LO’zR "Axborotlashtirish tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent, 2003-yil 11- dekabr;

32. O’zR "Elektron hujjat aylanishi tO’ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent, 2004-yil 29-apreL

33, "O’zbekiston respublikasi banklarida elektron arxiv ishlarini yuritish tartibi tO’ғrisida"gi yO’riqnoma. // O’zR qonun hujjatlari tO’plami, 2007 y., 23- son, 243-modda; 2010 y., 49-son, 465-modda.

34.Axborot resurslarining arxiv nusxalarini yaratish va ulami davlat saqloviga topshirish tartibi bO'yicha" yO'riqnoma //O'zR qonun hujjatlari tO'plami, 2007 y.

35.0'zR "Arxiv ishi tO'ғrisida"gi Qonuni. - Toshkent, 2010-yil 15-iyun.

36."Elektron arxivlar tO'g'risida"gi namunaviy nizom. //O'zR qonun hujjatlari tO'plami, 2012 y., 34-son, 33-modda.

Adabiyotlar

37. Alimov LA. Arxivshunoslik. - Andijon, 2005.

38. Alimova N.I. Noyob qO'lyozmalar taqdiri. // Muloqot. - 2001. - Xo^. - B. 34-36.

39. ApxHBJiap TyrpHCH^ia E^OHyn - aMaji^a. / CHpj^ape }^ai^HK;aTH, FyjiHCTOH, 2007 H.

40. BejiOB r.A. "TeopHji н npaKTHKa apxHBHoro ^^ejia в CCCP". yneGHoe noco6He. - M; THHorpa^^Ha BopoBCKoro, 1958.

4LBojikob n. ApxHBHBie 4>0T0zi0KyMeHTi>i H npecca. - Cob. apxHBbi. 1966. Xo2.

J]^HfleHKO M.A. XyA03KecTBeHH&ie o^^opMireHHe Harjia;iHBix cpe^cTB arHTai^HH H nponaraH^^Bi. - M., 1971.

/],OKyMeHTi>i apxHBa - GeciieHHLiH ^ap. /FyjiHCTaHCKoe новостн. LyjiHCTan, 2007 r.

}KyMaeB Y. VpTa Ocne Ba ysGeKHCTOHfla apxHB Hmn TapnxH, y35eKHCTOHHHHr acocHH apxHBJiapH. - T., 2010.

H3;^ahhe ^okymentob b hayhho-honyjijiphbix uejihx. ~ M., 1975.

locyaapctbehlie apxHBti CCCP cnpaBHHHHK B 2.н. - Jl.72-75.

KHHOAOKyMeHTBi B HayHHBix HccjiezioBaHHHx. - BocH.apxHBOBe^i;eHHa. 1962 Xo2.

mhtheb K.L. Teopna н npaKTHKa apxHBHoro ;iejia в CCCP. - M., 1946.

M0p030B C. OoTorpa4)Ha в nayKe. - M., 1955.

50.HoBOCcnacKHH B. OoTorpa(|)HH в KHHre. - M.,1973.

51.Ibrohimov N. Dunyoga sochilgan xazina. // "O’zarxiv" agyentligi axborotnomasi. // 2003. - .No30. - B.4-15.

52. HcaKOBa M.C. ApxHBLi - xpanHma ^ФАКТОВ HCTopHH. // HapoflHoe сjiobo, 18 anpejiH2001.-C.3.

53. HcaKOBa M.C. O’zbekistonda arxiv ishini rivojlantirishning huquqiy asoslari. // Qonun himoyasida, 2003. - J^2lO. - B.31-33.

54. HcaKOBa M.C. CTanoBjieHHe н pa3BHTHe apxHBHoro ^iejia в ys^eKHCTaHe. - T.: yHHBepcHTeT, 2012.

55. Ho4)e B.г. HoBoe в ynpaBJienHH apxHBHLiM ^ejiom Pecny6jiHKe ysGeKHCTan. // OTeHecTBeHHbie apxHBLi. - 2006. - JN2I. - C.126-128.

56. Pa»ca6oB K,. ApxHB }^y»c»caTjiap cajiTanaTH // ys^ekhcтoh obosh, 1999 hhji 11 MaH.

57. CHp;^ape вhjiohth apxHB hnih 6omB;apMacH 9 ohjihk nm pe^acH 6a^apHJiHmH. /fyjiHCTOH ^nrHJiHKjiapH, FyjiHCTOH, 2007 н.

58. THJieyKyjioB г.С. ApxHBHoe ;iejio в y35ekhcтahe (1918-1980 r.r.) Ohlit н npo6jieMLL:JJ^cc... na cohck. yHenoH CTeneHHKaHfl.HCT.HayK. - T.: Tamry, 1995.

59.0epMep xyacajiHKjiapHfla nm lOpHTHm ?^y^:«:aTJiapH. / A^ojiaT KysrycH, - ryjihcтoh, 2007 н.

60. Xa6H6yjiJiaeB H. HcTopna hhclmehhocth н pykonnchoh khhfh napoflob CpeflHeii Abhh (IX - nanajie XX вв.) - T.: ym3;^, 2008.

61. O’zbekiston SSRning ma'muriy-teritorial bO’linishi. - T., 1954.

62. G'ulomov S., Ibodullayeva I., Axmedov E. Mustaqil O’zbekiston. - T.: Mehnat200L

MHP30 yjiyrSeK HOMH^arH yaMy xapHX i|)aKyjibTeTH

"■MaHSainyHOCJiHK BE **apxHBuiynocjiHK" Ka(|)e/ipacH SaKajiaBp Ta^iaSacii**

HopMypoflOB 5KaMfflHa 3praineBHqHHHr "MycTaKRJiJiHK iiHJiJiapHaa

CHp^ape BHjioHT ^aBjiaT apxHBiinarH lOTyK BE KaMHMjinKJiap"

MaBsycHaarH SnTHpyB MajiaKaBHH MuiHra

TAKPH3

MatjiyMKH, MycxaKHJiJiHJC HHJIJIAPHJRA **apxHBJiap xajiK**;HMH3HHHR MAJIAHHH **MepOCHHH** CaKHOBHH **MatHaBHH 6oHJIHK MapKa3H CH(|)aTH**^a **5'PraHHJlHmH, yjiapHHHr AasnaT xaMjia }KaMHJiT xaeTHaarH ax,aMH3iTHHH TymyHH6 eTHm Ba KypcaTH6 oepHm MyTaxaccHC Kanpjiap on^iHra KyHHJiraH ^[OJi3ap6 MacajiaiiapjiaH OHpH X,HCo6jiaHMoKZia.**

H0pMyp0/i,0B **}KaMmHji 3prameBHH** TOMOHHjiaH esHJiran **"MycTaKHJiJiHK HHJiJiapHiia CHpjiape BHJioiiT jtaBJiaT apxHBHjiarH lOTyK Ba KaMHHJiHKJiap" MaBsycHjiarH** **OHTHpyB MajLaKaBHfi Hmn xyjijiH myHji,aH** j],oj[3ap6 MacajiapjiaH 6HPHHH TAJIKHK **3THmra** 6AFHMJ**[aHraH.**

Ma3Kyp **^HTHpvB ManaKaBHH Hmn KHpnm,** HKKH **6o6, ojiTHTa naparpa^), xynoca, (|)OHflaj[aHHJiraH MaH6a** sa **aja^HeTJiap pyHxaTH x,aM/ia HJEOBajiapjiaH** H6opaT.

EHTHPYB HmHHHHr 6HPHHHII 6o6H **"CHpiiape** BHJIOATHJRA apxHB HmHHHHr TAMKHJT 3THJ[HMH" T],e6 H0MJ[AHRAH 6yj[H6, YNJJA BHJIOST NABJ[AT apxHBH na (J)**HJiHanjiapHHHHr** TamKHJi ^TiLTHm TapnxH, **yjiapHHHr** MycTaK;**HJ**[jiHKKaHa sa **MycTaK;HJ[j[HK HHJ[j[apHZ{arH cbaonHHTH apxHB x,y»c»caTj[apH acocHj];a epHTHJiraH.**

MmHHHr HKKHHHH OOOH 3Ca "CHpTTape BHjrOJITH JiaRjmT apXHBH (|)0HJl,JiapH TaBCH^H" Jie6 HOMJiaHraH. YH^a BHJIOHT j!;ABJIAT apxHBHHHnr MycTai^HjrjiHKKa Kajiap MaB»cYji; 6yj[raH {jjoHjiJiapH xaMjia MycTaKHj[j[HK HHjiJiapHrra TamKHJi 3THj[raH siHrH d)OHjiJiapH TaBciKpH ajrox^Hjia Haparpa(J)j[ap,a;a epHTH6 oepHjrraH. HLYHHHRJREK, yiii6y 6o6jia BHJTOHT apxHB NMH co>iacH^a 3PHMHJ[RAH K)TyK.Tiap sa yj[apjj;a MaB)Kyji KaMHHTHKjiap xaMzra ynapnn 6apTapa{]3 3THm Hopa-TaiA^HpjiapH HMKOH *mmp* Kej[THpH6 yTHJ**[raH.**

BHTHpvB HmHHH esHmna V^^eKHCTOH PecHy6jiHKacH MapKasMH ^aBJiaT apxHBH Ba Cnpnape BHJ[O>IT JXABJIAJ apxHBHna caKJ^anaeTraH TERNM-JIH CBOEIIJ^AP **xy)K)KaTJiapHnaH {j3oHiiaj[aHHJ[raHH** sa **Hmra** HjioBanap **5epH**:iraHH **yHHHr** HJ[MHH axaMHaTHHH omHpraH.

Ma3Kyp ^HTHpVB HmHna 6aij3H HMJ[OBHH xaTOj[ap MAB»:yn 6yjica-na, ynap HmHHHr CH(|)aTHra cajiOHH Tatcnp KYPCATMAHHH. YHH jcHMOJira TaBcna 3THm

"MaH6arayH0CJiHK ea apxHBmyH'ocjiHK"_^

Ka4)eiipacH MynHpH, nopeHT **т.ф.н.** CaHn6o6oeB 3.A.

MHP30 YjiyFOeK HOMiuarn YsMy xapHX 4)aKyjibTeTH '"MaHSaiuyHOCJiHK ве apxHBuiyHocjiHK" Ka(|)ezipacH SaKajiaBp Ta:ia5acH HopMypoflOB iKaMiuHn 3prameBHtiHHer "MycTaKHJiJiHK HHJiJiapHaa CHp/iape BHJiOHT iiaBjiaT apxHBHflarH lOTyK ea KaMHHjiHKJiap" MaBsycHfjarH SHTHpys MajiaKasHH HuiHra нjiмнн paxSap

x;yji0CACH

MabJiyMKH, MycxaKHnjiHK HHnnapHZi;a ysoeKHCiOH Pecny6jiHKacH;ia }KaMHHTHHHr 6apHa coiajiapH^a, >KyMJTaflaH, apxHB HniH coxacHfla xaM Tyo^iaH HCJioxoTJiap aMajira oniHpHJiMOKjia. XosHpaa apxHB MyaccacajiapH MHjiJiaT MatHaBHH noTeniiHa^rrHHH oniHpHmHHHr eTaKHH ^acTarH xaMna MaBHaBHH- axjioKHH TaKOMHJiJiauiyB KanzT.iapjri;iaH oHpn cH^^aTH^ia ca4)ap6ap KHJiHHraH. Uly ca6a6anH pecny6jiHKa apxHB Myaccaca-iapH TapHXH ea 4)aojiH5iTHHH ypraHHui MyTaxaccHC Kaapjiap ojiaHaa TvpraH 30.T3ap6 Macajiajiapr^aH 6HpH xHco6jiaHa;iH.

HopMypo/iOB ^KaMiHHH ^prameBHi^ TOMOHH^iaH esHjiran "MycTaKHriJiHK HHJIJIAPH/IA Cnpjiape BHJIO^IT FLASJIAT APXHBH^JARH LOTYK NA KAMHHJIHKJIAP" MaBsycH/iarH 6HTHpyB Ma.TaKaBHH Hmn xv/wh myn/iaH jiojisap^ MacajiapziaH 6нрнин Ta^KHK 3THmra 6aFvimnaHraH.

MasKyp 5HTHpyB Ma-TaKaBHH NMH KHpnm, HKKH 606, ojiTHTa naparpacj), xyjioca, (J^oHnajiaHHjiraH Manoa Ba aja^neTjiap pynxaTH xaM^ra HjioBajiap;]:aH H6opaT.

EHTHpyB HmHna Cnp^iape BHJIO5IT jasjiaT apxHBH TapnxH Ba c]3ao:IHJITH, yHHHF 5^3 IPAOJIHATH aasoMHTia apnmraH IOT}'KJiapH Ba yH^ia MaB^Kyji KaMqHriHKJiap 6HTHpyB^iH TOMOHH^iaH aMajiHeTja ypraHHJiraHH, BHjioiiT jiaBJiaT apxHEHHHHr MyCTaKHJlJIHK HHJIJiapHja (paonH^TH K)3aCH;iaH KeJITHpHJiraH HHJIJIHK XHCo6oTJiapH Tax;nHJI 3THJiraHH 3I.TH00pra MOJHIKTHp.

IllyHHHr;ieK, nmra ysSeKHCTOH Pecny6jiHKacH MapKaBHH /l^aBJiaT apxHBH Ba CHp^rape BHJIOAT jaBJiaT apxHBHzia CAKJIAHAETRAH TerHmjiH OoHziJiap XY>IC:«aTjiapH »;aji6 KHnHHraHH, Hm;;iHHr HJIMHH AXAMHMTHHH omHpraH.

HopMypo^noB }KaMmH^ TOMOHHflan e^Hjiran ^HTHpvB MajiaKaBHii HmHaa 6AB3H HMJIOBHH xaToziap MaB»:yzi; ^ynca-na, yjiap HMHHHR CH(|)aTHra cariOHH TatcHp icyrcaTMaHZiH ynp ^HMoara TaBCHM 3THm MyMKHH

"MaH5amyHoc>iHK ea apxjiBmYHOf<^^HK"
Ka{|t)ezipacH /IOUCHTH B.O. i\ T.(|:I"H. X,aMH;iOBa M.C.